

კაჟა ეტჳისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკვარსანი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხ ური ფსალმუნები

ტომი 100

2020

მთ. რედაქტორი **ღავითი მანდაშვილი**

ფილოსოფოსი (ეზოტერიკი),
საქართველოს მწერალთა,
მეცნიერთა და საზოგადო
მოდგაწემა საერთაშორისო
აკადემია „ქაღდგეა-საქარ-
თველო“-ს წევრი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიბოვსკაინის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-907-3 (100 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაჰვილი“, ფილორ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთომეხუთი – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთომეხუთის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძმნილება იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალატიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცნიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცნიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსჯანმართის მმართველობა აკადემიის პრეზიდენტი-აკადემიკოსის, სსპარტოველოს ბანათელეებისა და სსპარტოველოს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპიის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტბგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსალგუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსალგუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდენტის ხუთასზე მეტბგვერდიანი, უმაღლეს პოლიტრაფიულ დონეზე შემრულებული ტომეგი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსალგუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაბულია დასაბეჭდალ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ათტომეული, აბრეთვე, პრეზიდენტის მიძღვნილი ქართული და უცხოელი პოეტების, მმართველისა და საჯოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ვაჟისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსალგუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სსპარტოველოს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მმცხრე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

პოეტის ასტრომული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შებადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ აზანზარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არსის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომული დაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, დავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათტომეუტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ლეგენდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითვია.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუძენია დღამიწაზე...

კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგულეჟანი მისვლია... მათ იცინან იმ ოწყება დღამიწვის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

პოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ლაურეატი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცივალ შხვვი ყოველ ჟეას, ყოველ აბეას.“
ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მაბიერ

„მარბალილტაჟი ვეძე მარბალიტს!“

ვაჟა ვერისელის ლექსების წაკითხვისას, არა თუ მოწონებას, აღფრთოვანებას და აღტაცებას ვერ მაღავენ მხატვრული სიტყვის ისეთი ოსტატები, როგორც არიან: შოთა ნიშნიანიძე („ვაჟა ვერისელმა კარგა ხანია დაიმკვირდა თავისი პოეტური ხელწერა. მისი ხილვები მეტაფორის პრიზმაშია გამოტარებული და მხატვრული ორნამენტით აღიქმება“). იოსებ ნონეშვილი (ვაჟა ვერისელის სახელს მალე მთელი საქართველო გაიგებს 1960 წ.“), გრიგოლ აბაშიძე („ვაჟა ვერისელი გამოკვეთილი ხმისა და მაძიებელი სულის პოეტია“), ოტია იოსელიანი („ბრწყინვალეა!“, ლევან სანიკიძე („ვაჟა ვერისელი ჭეშმარიტად დიდი პოეტია“), რევაზ მარგიანი, (როგორც ვაჟა-ფშაველამ ფშავხევსურეთი, ისე ვაჟა ვერისელმა სამეგრელო და სვანეთი განუმეორებელი ეპითეტებით შეამკო“), რევაზ ჯაფარიძე („ვაჟა ვერისელის შემოქმედება მასშტაბურია, გამოირჩევა რთული სიუჟეტური აღნაგობით, რითმების ბრწყინვალეობით, შინაგანი ტონალობით, მკითხველის გულის კამერტონს რომ ეხმაურება“), ჯემალ აჯიაშვილი („არ მშორდება და მუდამ თან დამდევს ვაჟას ლექსების ყველა სტრიქონი“), აკაკი გაწერელია („ვაჟა ვერისელის პოეზია ქართული სულის მარადიული ყივილია, მას ანალოგი არ ყავს!“, ალიო მირცხულავა („ვაჟა ვერისელი იტყვის თავის სიტყვას მრავალსაუკუნოვან ქართულ პოეზიაში“ 1960 წ.), რევაზ მიშველაძე („მიუხედავად იმისა, დღეს მიიპყრობს თუ ხვალ კრიტიკოსთა მძაღლ ყურადღებას, ვაჟა ვერისელი მსოფლიო პოეტებს შორის ამაყად დგას თავისი ბრწყინვალე პოეზიით“), მორის ფოცხიშვილი („ვაჟა ვერისელმა ლექსი პოეზიის ბობოქარ ენგურში შეაგლო“, სოსო სიგუა („ვაჟა ვერისელს რომ არაფერი დაეწერა გარ-

და „შავლეგოსი“, ამ ერთი ლექსითაც დარჩებოდა ქართულ მწერლობაში“), ზაურ ბოლქვაძე („სანამ საქართველო იქნება ვაჟა ეგრისელი პოეზიაც იცოცხლებს“), ხუტა ბერულავა („ვაჟა ეგრისელი დიდი პოეტი“), ცნობილი კრიტიკოსი და ლიტერატურის მცოდნე გიორგი გაჩეჩილაძე („ახალი თაობის პოეტებმა ოცამეერთე საუკუნეში ვაჟა ეგრისელისეულად უნდა წერონ“); ვაჟი ეგრისელის პოეტური მგზნებარებით მოხიბლული არიან ქართული ხელოვნების თვალსაჩინო მოღვაწენი: ელგუჯა ამაშუკელი, ვაჟა აზარაშვილი, ზურაბ ქაფიანიძე და ვინ მოთვლის კიდევ რამდენი?!

აქ ვერ ვახერხებთ სხვა ბევრი გამოჩენილი შემოქმედის, აკადემიკოსის, პროფესორის და საზოგადო მოღვაწის დასახელებას, რომლებმაც გულში ჩაიხუტეს ვაჟა ეგრისელის წიგნები.

მოხმობილი შეფასებებით გვინდა ერთხელ კიდევ შევახსენო მკითხველს ის დიდი ესთეტიკური ჭეშმარიტება, რაც ვაჟა ეგრისელმა დაამკვიდრა ქართულ პოეტურ სამყაროში.

რასაკვირველია, ვაჟა ეგრისელის პოეზიის შესაფასებლად მნიშვნელოვანია ყოველივე ზემოთქმული, მაგრამ ჩემთვის კი განმსაზღვრელი მნიშვნელობა მაინც ვაჟას ლექსთან უშივილო მისვლას, ვაჟას პოეზიის აზროვნების ჩემეულ აღქმას და გაცნობიერებას აქვს. ამ მხრივ ნამდვილად დამიგროვდა სალაპარაკო.

ყველა ჭეშმარიტი პოეტი თავისი კუთხის შვილია. ის მშობლიური კუთხე, გარემო, რომელშიც ამოიღბა პოეტმა ენა, დიდად განსაზღვრავს მის შემოქმედებით იერსახეს. ვაჟა-ფშაველა გენიოსად აქცია. არა მხოლოდ უდიდესმა პოეტურმა ნიჭმა, არამედ მთის, კერძოდ ფშავესურეთის პოეტურმა პოტენციამ, ფშავესურმა მითოსმა, ფოლკლორმა და ეთნოგრაფიამ.

მე ვიცნობ კოლხურ ყოფას. იმ მეგრულ-ლაზურ-ჭანურ ფენომენს, რომელმა დღემდე შემოინახა უძველესი ქართული ენობრივი ნიჟარები, უადრინდელესი ქართული ზნე-ჩვეულება, ყოფითი კულტურა და

ზეპირი შემოქმედების განუყოფელი პლასტები. როცა ვაკვირდები ამ კუთხიდან სამწერლო ასპარეზზე გამოსულ ქართველ პოეტებს, პროზაიკოსებს, ლიტერატორებს, ნათელი ხდება დიდი შემოქმედებითი ბიძგების ძალა, რომლითაც გამდიდრებულია მათი მხატვრული სიტყვის ისეთი გიგანტი, როგორცაა კონსტანტინე გამსახურდია, ან კიდევ – ლეო ქიაჩელი, სიმონ ჩიქოვანი, ალიო მირცხულავა, ალექსანდრე აბაშელი, ტერენტი გრანელი და სხვები. თავიანთ შემოქმედებაში მკაფიოდ წარმოაჩენენ კუთხის ისტორიულ, კულტურულ, სოციალურ ფესვებს. ამით კი საგრძნობლად აფართოვებენ ქართული სიტყვიერი ხელოვნების თვალსაწიერს.

ტრადიცია გრძელდება. შექმდლო რამდენიმე მწერლის გვარი თანამედროვეთაგანაც დამესახელებინა, რომლებმაც განაბრწყინეს კუთხის მადლი, თავიანთ შემოქმედებაში, მაგრამ ვშიშობ არ გამომჩნეს ვინმე ღირსეული და თავს ვიკავებ.

რა მდგომარეობაა ვაჟა ეგრისელთან?

არ გადავაჭარბებ, თუ ვიტყვი, რომ იგი ერთ-ერთი პირველთაგანია (თუ ერთადერთი არა), თანამედროვე ქართველ პოეტთა შორის, რომელმაც მთელი სიგრძე-სიგანით წარმოაჩინა მშობლიური კუთხის კოლორიტი. მან ერთ დიდ ღირიკულ გმირად აქცია: უადრინდელესი და დღევანდელი კოლხეთი. შეუჩნია შესატყვისი საერთო სათაურიც – „კოლხური ფსალმუნები“.

რას ნიშნავს ფსალმუნი? იგი ბერძნული ლექსიკიდან მოდის, როგორც სიტყვიერი და მუსიკალური სულიერება. სათავეს იღებს ბიბლიაში, კერძოდ ძველი აღთქმის ერთ-ერთ წიგნში, რომელსაც დავითის ფსალმუნებს უწოდებენ. დღეს ფსალმუნის სახოტბო საგალობლის მნიშვნელობით აღიქმება მუსიკათმცოდნეობისა და ლიტერატურათმცოდნეობაში. მოვიგონოთ თუნდაც ჯერად აჯიაშვილის ებრაული ფსალმუნების სწორუპოვარი თარგმანები.

ვაჟა ეგრისელის „კოლხური ფსალმუნები“ მარტო საგალობლები

როდია. იგი სიღრმისეულად, შტამბეჭდავ ფერებში, ლაპარაკობს კოლხური მოღვმის შორეულ განფენილობაზე და მათ მკვიდრთა შესახებ, როგორცაა წინა აზია (შუმერები, ქასქები). მცირე აზია (ხათები, ხეთები, ანატოლიელები), ხმელთაშუა და ეგეოსის ზღვების აუზები (ჰელზაგების, აპენინის ნახევარკუნძული (რომის იმპერია, ეტრუსკები), პირენის მთლიანი მონაკვეთი (ბასკები) და ა. შ. ყოველივე ამაზე, წარმოდგენაც რომ არ ჰქონდეს მკითხველს, ვაჟას დიდი პოეზია მას შეუქმნის შთაბეჭდილებას, რომ მხოლოდ აიეტი და მედეა კი არა, არგონავტთა მთლიანი შემადგენლობა (იაზონის ჩათვლით), ბერძენთა ანტიკური პანთეონი და წინაბერძნული შემოქმედებითი ღირებულებანი, კოლხური წარმომადგენლობის ფენომენია.

ვაჟას ძლიერმა კალამმა, საოცარი თანმიმდევრობითა და მოვლენათა უნიჭიერესი განსაზღვრულობით მოგვცა, დაგვიხატა და თვალწინ გადმოგვიშალა კოლხეთის პოეტური პრეისტორია, ისტორია და თანამედროვეობა.

ვაჟა ეგრისელის ღირიკაში ცოცხლდებიან კოლხთა უძველესი საცხოვრებლები, ტომები, გმირები, ღმერთ-ღვთაებები, მეფეები და ა. შ., რომლებიც ვაჟას თქმის არ იყოს, ქარიშხლიანმა ბრძოლებმა თითქოს გადაგვიშალეს, მაგრამ დღეს „ამოდის იგი „კოლხური ფსალმუნებიდან“.

ასე მაგალითად:

წარსულისაკენ მივყვები ტიგროსს,

ევფრატის მღვრიე ტალღებს და ფიქრებს.

ომების ცეცხლით გარუჯული საუკუნენი.

შორიდან უფრო გველამაზება,

რომ შორეული წინაპრები მეგრულ-ლაზების,

პელაზგია.

ადრე, შორს ეგეოსის
ზღვის ღურჯ არქიპელაგზე
წინაპარი – პელაზგი
თურმე მტერს მიბელავდა,
ვით უებრო ბელადი.

ისტორიის უღრანი
გაკაფვს და შეტრუსეს
და შორეულ კრეტაზე
პელაზგი და ეტრუსკი
ხელავს მხეს.

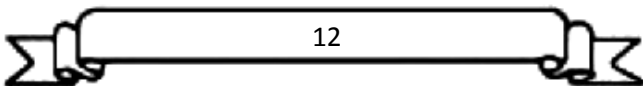
... და კოლხეთის შუამდინარეთს –
ეფინება ბინდი ველებს,
ვჭკვრეტ ხეთებს და მიდიელებს!

პოეტის მახვილ თვალს მხედველობიდან არ რჩება ის ფაქტი,
რომ მედეას შვილები არ მოუკლავს, – კოლხი ქალი მთელი „ოც-
დაათი საუკუნე უამთა სახრცობელაზზე“, რომ იგი ბერძენს კი არ
გაპყროლია ცოლად, არამედ – იაზონს, იაზონი კი პელაზგია:

ადმოსავლეთ-დასავლეთით უნდა ვამცნო მთელ აზიას,
კოლხ მედეას შვილები რომ არ მოუკლავს,
რომ ბერძენს არ გაპყროლია, იაზონი პელაზგია.

...რამდენი ღექსის ავტორია ვაჟა ვგრისელი?

ამ მხრივ ერთ-ერთი პირველთაგანია იგი. გაკვირვებას იწვევს,

მაგრამ ფაქტია რომ მისი ტომები 2000-2000-2000 ლექსს ითვლის. რასაკვირველია, პოეზიის მწვერვალზე პოეტი ლექსების რაოდენობას კი არ აწყავს, არამედ მაღალ შემოქმედებით ოსტატობას.

განსაკუთრებულ ინტერესს ვაქვას მეტაფორული აზროვნება იპრობს.

მეტაფორები, მეტაფორები! – აი, ეგრისელის ლექსის სიფაქიზე, სილაღე და სიმდიდრე. მეტაფორა ვაქვას ლექსში „მხატვრული ორნამენტებით აღიქმება“ (შოთა ნიშნიანიძე), მკითხველს შეუძლია ჩახედოს ვაქვას პოეტურ სამყაროს და დაინახავს ლირიკულ გმირთა, მხატვრულ სახეთა, პოეტურ ხილვათა უჩვეულო მოხდევებას. ეგრისელის ლექსში მეტაფორულადაა ჩაგვირისტებული უზარმაზარი კოსმოსი – ცა, მზე, მთვარე, ვარსკვლავები, დედა-მიწა (მთები, ველები, მდინარეები, ეზო-კარი, ბილიკები, სოფლები, ცალკეული უბნები), ადამიანები (დედა, მამა, დები, ძმები, მეუღლე, შვილები, მეგობართა წრე და, რაც მთავარია, მამული), რასაც ვაქვას ლექსის სიდიადე ჰქვია.

ჩვენ ვთქვათ, რომ მეტაფორა? (მკითხველს ბოდიშ ვუხდი, თითქოს, ამ მარტივი კითხვის დასმისათვის). ფართო დატვირთვა აქვს ამ ცნებას, ოდნავ შესხვაფერებით მოვიხმობთ ბ. ბელინსკის აღიარებულ გამოთქმას, – ლიტერატურა ესაა – სახეებით აზროვნება, და ვიტყვი: მწერლობა, პოეზია, დრამატურგია ესაა მეტაფორებით აზროვნება, მეტაფორებით მეტყველება. მეტაფორა ფანტაზიის ნაყოფია, სინამდვილის გადატანითი მნიშვნელობით გარდასახვაა, ახალი სინამდვილის (მხატვრული სინამდვილის) შეთხზვაა, იგივე ფანტაზიით აღქმული და წარმოჩენილი სინამდვილეა. არსებობს დიდი და პატარა მეტაფორები. მეტაფორებია, მაგალითად, ერთის მხრივ „სამშობლო ცასა, ბნელად გაშლილსა, მწუხრის ზეწარი გადაეფარა“. „ლექსს მე არა ვწერ, ლექსი თვითონ მწერს, ლექსს მე ვუწოდებ მოვარდნილ მეწვერს“. ეპიკურ ნაწარმოებში მეტაფორის ორივე სახეობა

შეიძლება გამოიყენოს ავტორმა, მაგრამ პოეტურ თხზულებაში იგი ლირიკული გმირის სახით გვევლინება. „მწუხრის ზეწარი“ ლირიკული გმირია „ლექსი მეწყერიც“. მკვლევარი შალვა ღლონტი მეტაფორას „პოეტურ ნაცვალსახელს“ უწოდებს. – ლუარსაბი, გვადიც, თარაშ ემხვარიც, „მსუხრის ზეწარიც“ და „ლექსი მეწყერიც“ მართლაც, რეალური მოვლენების ნაცვალსახელებია.

ვაჟა ეგრისელისეული მეტაფორული თხზვა, თავად შემოქმედებით პროცესშია. იგი საზრობის ფანტაზიით და როგორც მივანიშნებდით, ჰქმნის ახალ სინამდვილის-თხზვა მიმდინარეობს სამი განზომილებით: რეალური სინამდვილე (საიდანაც ამოდის პოეტი), ფანტაზიის ამოძრავება (გამოგონება) და სინამდვილის გადატანითი მნიშვნელობით აღქმა-წარმოსახვა (ანუ სათქმელის პოეტურად ჩამოყალიბება).

პოდა, ვაჟა ეგრისელი მეტაფორების დიდოსტატია. დავიწყოთ ერთი პატარა ლექსით:

სიკვდილის ფერ სიჩუმეში	ასე ვფიქრობ, როცა ვნახავ –
წოლით დაღლილ-დაქანცულმა	ლოდს საფლაავზე გადაფერდდ
შეიცვალა, ალბათ, გვერდი,	

ლექსი ერთი მთლიანი მეტაფორაა. რა ხდება? რა არის მთავარი საყრდენი? ის, რომ მიცვალებული საფლაავში წევს. სინამდვილეა, პოეტმა რომ საფლაავთან ჩაიარა და გარდაფერადებული ლოდი (საფლავის ქვა) შეამჩნია, ესეც სინამდვილეა. ორი რეალური სინამდვილე პოეტის ცნობიერებაში აღძრავს განცდებს და იძლევა ბიძგს შემოქმედებაში ამოძრავდეს ფანტაზია (გარდასახვის, მოვლენის გადატანითი მნიშვნელობით გააზრების იმპულსები), მიცვალებული უცებ იქცევა ცოცხალ არსებად, „ვეღარ უძლებს“ დამღლელ-დამქანცველ წოლას საფლაავში და იძულებული ხდება შეინაცვლოს გვერდი (ასეთი ფიქრები მხოლოდ შემოქმედს აღძვრის), რასაც მოჰყვება თითქოს

საფლავის ღოდის „შეტოკება“ და გადაფურდება. ეს რეალური სინამდვილეა, ახალ სინამდვილედ წარმოსახვაა და იბადება ლექსიც მიცვალებლი, რომელმაც გერდი შეინაცვლა, მკვდრის ნაცვალსახელი, მისი „ქმედება“ (გვერდის შენაცვლება) – მეტაფორაა.

ვაჟა ერთ-ერთ ლექსში თავად განმარტავს მეტაფორას:

... ახურავს რითმის თეთრი მანდილი
და მეტაფორა, ვით პატარძალი,
სიტყვის დარბაზში დაბრძანდება
და ლექსს მახალბეას!

მეტაფორა რომ „ლექსს აძალებს“ პოეტს, ეს უკვე ლექსის შექმნის ხატოვნად ნათქვამია, მართლაც ასეა. წაწლების ერთად წოლის სიტუაციამ პოეტის სააზროვნო განედზე გააჩინა მეტაფორული სახე. ამ მეტაფორულმა გარემოებამ პოეტს – „დააძალა“ ათქმევინა. სტრიქონები: „გვერდიგვერდ წვანან დღე და ღამე, როგორც წაწლები“ – დიდებული ნათქვამია, დღე და ღამე სწორედაც წაწლების ნაცვალსახელები, ღირიკული გმირებია. ჩვენ შეგვიძლია მოვიხმოთ ვაჟას მეტაფორების მთელი სერია, რომელიც ჩვენი აზრით, შეიძლება დაჯგუფდეს შემდეგ სახეობებად სიტყვა – მეტაფორა, ფრაზა – მეტაფორა, ბჭკარი – მეტაფორა, სტროფი – მეტაფორა და ლექსი – მეტაფორა.

აი, ნიმუშიც: სიტყვა – მეტაფორა:

„გაიიადონა“ („დღე მზეს მზითად ბნელს გაატანს, დილას გაიიადონებს“), „გაიიადონა“ („გაიიადონებს იმედით დილას ოქროს ცვარში“), „ამოთენება“ („მიწის ხსოვნიდან ყვავილების ამოთენება“), „აითაიგულა“ („ქართულ აზრს და სიტყვას აითაიგულებს“),

„ქედლაკარგული“ („ქედადრეკილი ნიშა-ხარივით“), „მიავთანდილა“ („უკვდავებას მიიმღერი, მერანს მიავთანდილებ“) „დაშავლეგობ“, „დავაუაობ“, (რადგან ისევ დავაუაობ, დადიხარ და დაშავლეგობ“) და სხვა.

ფრაზა – მეტაფორა. აქ ფრაზაში იგულისხმება სინტაქსური წყვილები.

„არყოფნის ნაფოტი“ („ცხოვრების ხეს ისევ სცვივა აქ არყოფნის ნაფოტი“), „მყინვარწვერის შუბი“ („ზეცა, მიწას განეგმირა მყინვარწვერის შუბით“), „თოვლის ოკეანე“ („სვანეთი თოვლის ოკეანეა“), „მშვიერი დილა“ („მშვიერ დილას გადაუდგეს მთვარე ძვალივით“), „ცეცხლოვანი ხმა“ („ცეცხლოვანი ხმა მესმის დილით“), „ჟამი ვერაგი“ („სფინქსივით კვლავ დუმს ჟამი ვერაგი“, – „ვარსკლავების მეჭექვები“ („არ ურჩება ღამაზ ღამეს ვარსკვლავების მეჭექვები“), „ვასკვლავის ჭადარა“ („და ერევა ღამეს თამაში ვარსკვლავების ჭადარა“) „არყოფნის იარები“ („გაიფურჩქებიან არყოფნის იარები“), „ლექსების ქოხმახები“ („და გარდაცვლილი მამა-პაპანი ჩემი ლექსების ქოხმახებში ცხოვრობენ მხოლოდ“). „ყინვის ცხრაკლიტული“ („ამტვრევენ ყინვის ცხრაკლიტულებს“), „ღამის ბუდე“ („მერე მთვარე დააჯდება ღამის ბუდეს“) და ა. შ.

სტრიქონები მეტაფორებად:

„და ვარსკვლავები მთვარის ბორბალს მიაგორებენ“, „ქარმა ღრუბლების ხურჯინს თავი მოუკრა“, „სიცოცხლე სიკვდილის თანმდევი ღანდია“, „სტრიქონებით ვფარიკაობ“, „მთას დაეკიდა კუდი მდინარის“, „მაშინ აჰყვები ვარსკვლავების ყვითელ ქვაფენილს“, „მთვარე მზე არის, მაგრამ ღამით ის არის ცივი“, „ხარობს სიტყვის თავთავი მითებიდან მომდინარე“, „მთვარე – ცის მიჭედილი თავიანი ღურსმანია“, „ქართული სიტყვის ედემში ნაყოფი ვკრიფე, მე მწიფე“. „ღამეს ელვის მახვილებით გულს უპობენ“, „ისე ცვივა სიტყვები, თითქოს თუთა დაირხა“, „ჩვენ სიცოცხლეს საბანივით გადავიხდით“, – ვარსკვლავები ღვთის შესაწირი ბატკნებია“, „არყოფნისაკენ ვილტვი, ვისწრაფვი, რადგანაც ყოფნა არაფერია“, „ნისლში პრესტორიის იძირება კოლხეთი“, „ტალღა შემდგარა, ქარიშხალის მაღალ ქუსლებზე“, „მიმწუსრს მთვარე ჩიბუხივით ეკავა“, „ან თავს

შეგაკლავ, სიკვდილო, ანდა შენ შემომაკედები“.

მაგალითების მოშველიება შეიძლება დაუსრულებლივ.

პოეტის მეტაფორიული ხედვა იგრძნობა ცალკეულ სტროფებში:

აივანზე დასავლის
მზე ბავშვივით იურვის,
ქარი ფურცლავს ფოთლების –
გაყვითლებულ დღიურებს.

შაფროხიანი ღამეები
მინდურის ყვავილებს თესავენ,
მთვარე კი ცის ტაძარში
მნათესავით
დიღამდე არისხებს
ვარსკვლავებს.

მზე წაღვეკე გრიგალით
სკვითისა და ასურის,
და ფაცხაში გიგალობს
ცხრა ძე და ცხრა ასული.

მოვარდა უამი ძუ ვეფხივით მშიერ-მწყურვალი
და წაიხემსა დღეები ჩემი.
მაშინ განრისხდა უფალი და იმავე ბელტისგან
გააკეთა სიკვდილი ჩემი.

მოდის, არ მოდის და გვწყინდება გზისკენ ყურება
და ჩვენ ყოველდღე ნამცეც-ნამცეც

ჩვენი სიცოცხლე
მიგვაქვს სიკვდილის დასაპურებლად.

მთაზე ჯვარი დგას, ახლოს ჩანს მცხეთა,
და ამირანმა უფალს ცეცხლი როგორ წარსტაცა.
ციცინათელა ამბავს ჰყვება
ნაწვევტ-ნაწვევტად!

განსაკუთრებით ხაზგასმულია ის გარემოება, რომ ვაჟა ეგრისელის მეტაფორული ოსტატობა მხოლოდ სიტყვებში, პოეტურ ფრაზებში როდი ბრწყინდება. იგი ხშირ შემთხვევაში, მთლიან ლექსებს მოიცავს და გვევლინება ლექს-მეტაფორად! როგორც იტყვიან, მაგალითები აურაცხელია. მოვიხმოთ მხოლოდ ტიპიურს.

შორს, ღრუბლები
ცის მინდორზე ღამეს ძოვენ,
იმზირება მთვარე მორცხვად
და ვითარცა მეზოვე
ვარსკვლავთა მტვერს ჰგვის და ცოცხავს.

როდესაც დამწვავს ტრფობა მამულის,
მსურს ჩემი ფერფლი ღოცვა-კურთხევად
მშობლიურ მიწას გადაეყაროს,
რომ იგრძნოს ჩემმა ეზომ, კუთხემაც
და მერე?
მერე – მთელმა სამყარომ.

ქართველების სიყვარული –
მზეზე გდია და სულს ღაფავს.
რადგან სიძულივილის ღვინო
ძმათა ზიარ ჭურჭელიდან

ვერ იქნა, ვერ ამოხაპა
ვერც ვახტანგმა, ვერც დავითმა,
თამარმა და მისმა პაპამ.

დღე და ღამე კი, ვით ყვეარი ჩელა და ბუსკა,
რომლებმაც მარად სატანჯველში შებმა ისურვეს.
და არ აშინებთ წვიმა და ქარი.
ვეება ბორბლებს აბრუნებენ მზისა და მთვარის,
და ეწვივან ოქრო ვერცხლით სავსე ცის ურემს!

ასე რომ მივყვეთ ტომების სანახევროდ გადმოწერა მოგივწევს
აზრის ნათელსაყოფად. დამატებით დავიმოწმებ არა მცირე სტრო-
ფიან ლექსს, რაც საერთოდაა პოეტის სტილად მიჩნეული, არამედ
ერთ მოზრდილ პოეტურ ნიმუშს, რომელიც თავიდან ბოლომდე მ-
ტაფორული მარგალიტითაა გაწყობილი, უფრო სწორედ, ერთი,
მთლიანი მეტაფორაა.

ვოისა!

გდევდა ჯარი პიროსის, ზეაოსანს და მოისარს,
პონტოს სანაპიროზე შენი ხმა რომ მოისმა,
ვოისა, ვოისა-შენ, უხსოვარ დროისა.
წარსული კვლავ იმღვრევა მახვილით და არფითა,
მესმის შენი სიმღერა ლაზის თეთრი აფრიდან,
ვოისა, ვოისა-შენ უხსოვარ დროისა,
მზე წაღეკე გრიგალით, სკვითისა და ასურის,
და ფაცხაში გიგალობს ცხრა-ძე და ცხრა-ასული
ვოისა, ვოისა-შენ უხსოვარი დროისა.
ჟამი წყდულს ვერ ამრთელებს, მტერი ბნელში შეგლისე,
ადგას შენი ნათელი ღმერთკაცს – ჯაგუ ვერისელს.
ბრწყინავს შენი კოლხეთი, შენი მტერი მოისრა,
ვოისა, ვოისა-შენ უხსოვარი დროისა!

მეტაფორული აზროვნების შედეგია ვაჟა ეგრისელის „შავლეგო“, რომლის შესახებ, როგორც დასაწყისში მივანიშნეთ ჩვენმა ცნობილმა კრიტიკოსმა, ლიტერატურათმცოდნემ და მთარგმნელმა სოსო სიგუამ ბრძანა: „გარდა შავლეგისა“ რომ არაფერი დაეწერა ვაჟა ეგრისელს, ამ ლექსითაც დარჩებოდაო ქართულ მწერლობაშიო. უანობრივად „შავლეგო“ ლირო-ეპიკია, რაც იმაზე მეტყველებს, რომ პოეტს მხოლოდ მცირე ლექსთა წერა როდი ხელეწიფება. ჩვენ გვინბლავს „შავლეგოს“ ტროპულ-მეტაფორული სიდიადე. მოვიხმით დასაწყისი:

შავი ჩოხა სისხლში ბევრჯერ გაიხამე,
მაცხოვარმა, რადგან ასე ინება,
შავლეგ ბიჭო! ტანთ გაცვია ქართველის ღამე,
ვარსკვლავები შიგ გიწყვია ქილებად!

მაღალი პოეტური ხედვაა – „ტანთ გაცვია ქართველის ღამე“. ასეთი მარგალიტებით სავსეა ვაჟა ეგრისელის მთელი პოეზია და ჩვენც **მარგალიტებში ვეძებთ მარგალიტს**. მისი ლექსები მარტო პრეისტორიული თუ ისტორიული წიაღსვლა როდია. პოეტი ჩვეული ცხოველმყოფელობით გვესაუბრება ყოფით რეალობაზეც. ზღვარდაუდებელია მის შემოქმედებითი ნოვატორობა, რაც უპირატესად თვალხილული ხდება იმ მხრივ, რომ ვაჟა მოვლენებს აღიქვამს „სილამაზის კანონების მიხედვით“. ამ „კანონის“ განუხრელი დაცვა მონადირეობის პოეტს მაღალმომთხოვნი მკითხველის გულს. ხშირად ეგრისელი თითქოს უბრალო, შეუმჩნეველ ყოფით მოვლენებში ამოიცნობს მშვენიერს და მიმზიდველს. ჟინვალის არქეოლოგიურ მონაპოვრებში მან შეამჩნია წარწერიანი ქვა. წარწერიანი ქვა ყველა ქართველ მოღვაწეში აღძრავს განსაკუთრებული განცდებს, მაგრამ პოეტისთვის იგი აპიორულად შთამბეჭდავი მოვლენაა. დიას, დაუოკებელი ინტერესით დააკვირდა იგი არქეოლოგიურ ძეგლს და აი, რა ამოიკითხა: „ჩემს მშობლებს თვრამეტი ქალ-ვაჟი ვყავდით. მე

ცხრამეტ შვილს ვტოვებ, თქვენ?..“ ასინეთ შავერზაშვილი!“ – არან-ვეულებრივი და ორიგინალური პატროტიზმით დამუხტული სინამდვილეა, და გაჩნდა ლექსიც – „ასინეთი“. „მე ცხრამეტს ვტოვებ, თქვენ?“ – სვამს კითხვას წარწერის ავტორი და ვაჟაც შემოქმედებითი ალტკინებით შესძახებს:

„შენ გაიხარე, რა სიმაღლეა,
ცხრამეტი აკვნის რწვევის ხმა რომ ქართველს ასმინე,
მზით მოკაშკაშე საქართველო შენი სახლია,
დედა ასინეთ!“

დაიხ, ერთხელ კიდევ გამოვლინდა პოეტის ორიგინალური-ნოვატორული ხედვა.

მრავალფეროვნია ვაჟა ეგრისელის პოეზიის თემატიკა. ამის თაობაზე ნაწილობრივ ვთქვით?! მრავალთა შორის განსაკუთრებით იკვეთება სიკვდილ-სიცოცხლის, ყოფნა-არყოფნის ფილოსოფია. წარმოიდგინეთ, ყოფნა-არყოფნის პრობლემატ „სილამაზის კანონიერების“ პოზიციიდან აქვს წარმოსახული პოეტს. იგი სიკვდილშიც ხედავს სილამაზეს.

ყოფნა ფლიდია,
არყოფნაა მუდამ ერთგული,
წუთისოფელი, როგორ ნიკორა,
მიდის სიკვდილის უღელს შებმული
და ჩვენს სიცოცხლეს მიიცოხნის...

რაა სიცოცხლე? კაცობრიობის მცირე სოფლიდან,
დიდ-დიდ სოფელში გადასვენება...

ათასამდე ლექსი მიუძღვნა ვაჟა ეგრისელმა ყოფნა-არყოფნის (სიკვდილ-სიცოცხლის) თემას და, როგორც ვთქვით, არყოფნაში მეტი სილამაზე დაინახა, ვიდრე ყოფნაში.

ცხოვრება გეტანჯავს და გვაწამებს,

ყოველდღე შხამ-სამსადას გეისხამს,
მიტომაც სიკვდილი ფეხდაფეხ დაგვლევს,
რომ სიცოცხლისგან გეისხნას.

ან კიდევ

იმედების ნაპერაწკალი მიაქეთ ჩემი
დღეთა ქორებს,
წლები ადევს აბედებად,
სიცოცხლემ თქვას
ქვეყნად თორემ,
სიკვდილი კი არ ბერდება.

სიკვილ-სიცოცლხე გვერდიგვერდ სახლობს,
წავალთ, გადავალთ ჩვენ მეზობლისას“

რა გამოდის? სიკვდილი იმეტებს სიცოცხლეს, მაინც რაა სი-
ცოცხლე? – ვინ იცის მერამდენედ სვამს კითხვას და სულის შემ-
ძვრავი სტრიქონებით პასუხობს:

ბუხრის კუთხეში მიმჯდარი დედა,
აი, სულ ახლა მიქსოვდა წინდას,
ჩამაცვა, მკლაფზე გადამიწვინა!
სიცოცხლე რაა? – თითქოს და წვიმდა.
წამი და უცებ გადაიწვიმა.

სხვისი რა გითხრათ და ჩემთვის ამ კითხვაზე უკეთესი პოეტუ-
რი პასუხი შეუძლებელია. აქ ყველანაირ ყოფნას წერტილი ესმება.

აი, როგორ „მიაავთანდილებს“ ლირიკულ სამყაროს ვაჟა ვერისელი.

ვაჟა ვერისელი ერთ-ერთი პირველთაგანია, რომელმაც, გაისიგ-
რძეგანა წინანტიკური და ანტიკური მითოლოგიის ლაბირინთები.
მის ლექსში ხორცს ისხამენ გარდასულ ეპოქათა პერსონაჟები, გან-
საკუთრებით ქართული მითოლოგიის უკვდავი სახეები: აიეტი, კირ-
კე, მედეა, იახონი, ამირან-პრომეთე, იახსარი და მრავლი სხვა.

ცნობილი ქართული მითოპოეზიის უკვდავი ლექსი „ბუა“ („მზე

დედა ჩემი“). იგი ვაჟა ეგრისელს პირდაპირი მინიშნებით არსად გამოუყენებია. ლექსი, თავისი შინაგანი სემანტიკით, მთლიანად მითოსურია, როცა ეს ლექსი ითხზებოდა, მაშინ ჩვენი წინაპრები ეჭვიშტანლად ფიქრობდნენ, არა მის გადატანით მნიშვნელობაზე, არამედ იმაზე, რომ მართლაც

მზე დედა ჩემი,
 მთვარე – მამაჩემი,
 და წვრილ-წვრილი ვარსკვლავები –
 დაა და ძმაა ჩემი!

დღეს კი ბჭკარები აღიქმება, როგორც მეტაფორა, – მზე, მთვარე და ვარსკვლავები – ლირიკულ გმირებად.

დაკვირვებამ დაგვარწმუნა, რომ მითოსური სახეები ვაჟას „კოლხური ფსალმუნების „შემოქმედებითი პირველწყაროა“. ჩვენ აღვრიცხეთ პოეტის უამრავი ლექსი, სადაც აშკარად იგრძნობა (რასაკვირველია, დღეს უკვე მეტაფორული გარადასახვით), მზე რომ დედაა, მთვარე – მამაა, და ვარსკვლავები და-ძმები, რომ ისინი, ნამდვილად, ერთმანეთის ნათესავები არიან. აი მაგალითები:

გადმომყავს წარსულიდან ხსოვნის ძაფით –
 მზითმოსილი სული კოლხი წინაპრის.

მზეო, ოჰ, მზეო, მოდი ხშირ-ხშირად.
 ხსოვნის ბილიკი ამიტალახე.

გამთენიისას ერთი ვარსკვლავი
 ზეცას აწყდება, ვითარცა ლილი,
 რომ ღამეული წყვილია შესვას.
 მზის ცეცხლოვანი ხმა მესმის დილით,
 მიმწუხრისას კი მთოვარის კენესა.

დღისა და ღამისა ჭრიალებს კარი,
 კანკალებს ელვა – ღვთის შინებია,

ადამი – მზეა, და ევა – მთვარე,
 ვარსკვლავები – მათი შვილებია!

გარინდლა სივრცე, ცამ ღვთისმოშიშმა,
 ელვის პირჯვარი გარდაისახა,
 და სადღაც მზე – მთვარეს ეამბორა,
 ღამის საშოში ვნახე ვარსკვლავი, ვით ჩაისახა.

მოხმობილ სტრიქონებში აშკარად იგრძნობა, რომ მზე მთვარის მეუღლეა, ვარსკვლავები მათი შვილებია. „მზითმოსილი სული“ კი „კოლხი წინაპრის“ სულია. ჩვენ ამის დასტურად შეგვიძლია საკმაოდ ბევრი ლექსის მოხმობა, რაც წარმოაჩენს იმ ფაქტს, რომ ვაჟა ვერისელს აქვს ფართო შემოქმედებითი დიაპაზონი, რომ მითოსი („ერთი ციციქნა ლექსი“) აქციოს პოეტური სინამდვილის წყაროდ.

მოკრძალებული პოეტური ფერებით მოჩანს ვაჟა ვერისელის პოეზიაში ბიბლია, მაცხოვრის მადლი, მამულის სახე, მშობლიური სიტბო, ქალის სიყვარული და ა. შ. განსაკუთრებულ ხაზგასმას მოითხოვს პოეტის თხზვის ოსტატობა, საგულისხმოა, რომ ვაჟა ვერისელი მდიდარ მასალას აწვდის ქართულ პოეტიკურ – მეცნიერებას: ლექსის რიტმული და რითმული ორიგინალური თანაფარდობა, ბჭკარ-სტრიქონთა განლაგების ინდივიდუალური ხერხი, უსათაურო ლექსთა შექმნის სტილური ხასიათი. თუმცა ვერისელი არანაკლები ოსტატი ჩანს დიდი ლექსების ქმნადობისასაც. ამის ბრჭყინვალე თვალსაჩინოებაა მისი ღირსო-ეპიკური ნიმუშები: „შავლეგო“, „ასინუტი“, „გურამიშვილის გოდება“, „გამარჯვების კანტანტა“, „საქართველო“ და სხვა, რომლებიც გაუღენთილია ეროვნულ-პატრიოტული სულისკვეთებით და შესატყვისი პოეტური საზომით.

ბიზო ჰელიძე

მწერალი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა
 დოქტორი, პროფესორი

ზღვაო

შენში ძველ კოლხეთს ვხედავ
და ზვირთებიდან მესმის,
კოლხური ენა და
კილო!

ზღვაო,
შენ ჩემო დედავ,
ჩემო ძმაო და შვილო.

1959

**ქართველმა ქართველს
უანდერძა**

- არ გაიხაროს მტერმა ჩვენზედა, –
ქართველმა ქართველს უანდერძა
და დაუბარა.

მომკვდარა, მაგრამ

რწმენა მკვდარი

არვის უხილაგს.

ჯორჯიაშვილმა,

გრიაზნოვს რომ სტყორცნა

ყუმბარა,

დღესაც ჩაესმის საქართველოს

მისი ქუხილი.

1954

გზა შორეული

დავიბადებით...

და გზა გვიღევს ძნელი
და შორი,

მივალთ...

გვაწევა მძიმე ტვირთად
და გვხრის ცოდვები,

არ ვიცით რატომ,

სურთ, რომ ჩვენზე
ჯავრი იყაროს.

სიკვდილი რაა,

ზოგჯერ სიკვდილს
ჩვენ ვეცოდებით

და გვეგებება,

რომ მოკლეს გადაგვიყვანოს.

1970

ტრიპტიქი

1

ჰაუ, რამდენი დრო გასულა
და მაინც უონავს
შენგან დაღვრილი
სისხლის დელგმა
ვარდებს და ტიტებს,
კეისარ ტიტე!

2

თავისუფლების კოშკს აგებდი
და ისვენებდი,
რა გინდა მეტი,
სევერე სეპტიმ!

3

ცეცხლის მახვილით გადიქროლე
ცა და ხმელეთი,
აწ უამმა გდიოს...
კასიუს დიოს!

1970

ასეა ხვედრი

მე ვუფროთხილდები სინდისს და ნამუსს,
ვით ქამარ-ხანჯალს –

დანატოვარს

მამა-პაპათა.

ჩემი სამშობლოს სიყვარულის მიღვია
ნაღმი

ბალიშის ნაცვლად თავსასთუმალთან.

მერე მოგკვდები ლაფაროსთან,

ვითარცა ძაღლი,

ასეა ხვედრი,

წუთისოფლის ყველა სტუმართა.

1967

ოხრავს ეზო

შორს,

ქარები – ყაჩაღები,
ქალწულ ხეებს ატიტვლებენ.
აქ კი კოცონს აჩაღებენ
მიხაკები და ტიტები.

ცას –

ახველებს და მიზეზობს,
წუხს კამა და ანისული,
დედა არ ჩანს... –
ოხრავს ეზო,
დედის ფიქრით დანისლული.

1983

ისევ მოლოდინო

წლებმა ჩემს ცაზეც გადაიგრგვინეს,
უიმედობის მეხოატეხამ
შთანთქა ყოველი...
მაგრამ როდესაც მტერს და მავნეს
კუთხარ “არული”,
ადიდდა სული...
და ამობრწყინდა ის მზე,
ის ხატი.
და ახლა ველი –
შტოს სიხარულის,
როდის მომიტანს მტრედი ნისკარტით.

1970

**ციცინათელა სინათლეს
კვესავს**

მთვლემარ ნაპირთან ტიტველ-შიშველი
ჭყუმპალობენ
ცელქი ტაღღები.

თეთრ ფანტელებს კი აღუნა ბარდნის.
ციცინათელა

ღამის კვესზე
სინათლეს კვესავს.

და სადღაც, მიღმა
სინათლის ფარდის,
ზღვის თუ სუღდგმულის მოისმის კენესა.

1979

ხორბის სსსაფლაო

ცის სამრეკლოში შემდგარი დამე
ისევ არისხებს
მნათობთა ზარებს,
აღსავლით ცისკრის ირწევა ანძა
და ისმის ღოცვა:

„ქოგუაღე ღორონთ

სქან ოროს“* –

ცისკენ მზირალი დიდი ცაცხვი
მიავავს ტაძარს,
და მკვდრებს უგალობს
“სულთათანას”
ჩიტების ქორო.

1971

* – შემოვევლე შენს ჩრდილს, ღმერთო (მეგრ)

შავითმოსილი კარიდან-კარად
დადის და...

დამხდურს

ხერხემალს უმსხვრევს,

საწუთროს –

თავზე ბროლივით აფშენის.

ღღეისღღეობით კითხულობს სულ სხვებს,

მაგრამ ერთხელაც

მეც მომაკითხავს

და... რა ვქნა მაშინ?!

2001

ეზმანება აღა-მაჰმად-ხან

ჩემი თბილისი...

მთვარე...

ჩრდილთა ფიანდაზები...

მტკვრის “ბუტბუტში” კი

ისმის ცივი ხმები

საზების.

დუმს შავნაბადა...

დუმს მეტეხი...

დუმს ნარიყალა,

თუმც მტერზე ჯავრი ბევრჯერ იყარა.

კრწანისის ველი,

რომ შეერთება

ძილში ხანდახან,

ო, აღბათ დადღილს ეზმანება

აღა-მაჰმად-ხან!

1950

იქიდან

ელვა...

სამყარო შთანთქა წყვილადმა,

ჩაქრა მნათობი –

თვალები ჯიქის.

ქუხილის ხმები –

სველ ღრუბლებში

გადაიხიდა

და ვიღაც კივის:

ნუ მიხვალ იქით,

არვინ ბრუნდება უკან იქიდან.

1990

ქართული მიწა

ფხიზლად!

საავდრო დაგვცქერის
ღრუბელი,
შავით შემოსილი, ვით ჭირისუფალი.
მისხალი მიწა არ წარგტაცოს
სიავის მდომმა,
მიწა ღვთის ნაკურთხი;
ამიტომ უფალი,
ცისარტყელას შვიდფერი საყენით ზომავს.

1989

ბათხრებისას

ირგვლივ ყოველი –

დავიწყებით მიმომთვარულა,
უქორწილია აქ სიკვდილს და
არა ჩანს მრევლი.

ეტყობა,

დიდხანს რომ მჯდარან პურად.

წამოწოლილი მხართეპოზე,

მიბღვერის ქვევრი,

დგას ყელმოღვრით

მაღალი სურა.

1962

მოგონებას მივსათუთე

ჟორა ქორთუას ხსოვნას

შორია ხსოვნის თვალსაწიერი:

თენდება,

ქარი...

შენ და ქარი ბერტყავთ

ხართუთებს,

გაცრილ ნისლში წევს მთები –

ურთა – აბასთუმანის.

ახლა კი არ ხარ...

მოგონებას მივესათუთე

და შევეუსწორე სიყვარულის

თავსასთუმალი.

1962

ბარათაშვილი

მწუხრისფერს ლოცვად ენთო
სანთური.

გოდებდა სული –

უვალ გზებზე მოხეტიალე,
რადგან საწუთრომ

ყორნისფერი, ცა დააძალა,

რადგან ცისფერი,

მიმწუხრისას ვერ გაიხსენა.

უკვდავებაში მიმავალმა,
კვლავ ილოცა –

“ვპოვე ტაძარი”,

მერე დაღლილმა მთაწმინდაზე

ჩამოისვენა.

1959

შენი სიშორე

სიღურჯე წვეთავს –
 ია-იების,
 და გაზაფხული
იღიმება სველ მიმოზიდან;
სოკოები კი,
 მოკლე კაბებს
 მზეზე იშრობენ...
დავიწყებიდან მწუსრმა –
 ქარის კალთით მოზიდა,
შენი წყურვილი,
 შენი დარდი,
 შენი სიშორე.

1972

ზიქრიანი ღამე

სიმაღლისა და სივრცის მპყრობელი
მთვარე გადმოდგა

ცის გუმბათიდან

და დედამიწა, როგორც ფიალა,

შუქთა შარბათით

ისევე აავსო...

მერე ვით დევმა, მომიქნია

ღამემ

ტიაღმა,

მომიქნია და...

ფიქრებში კვლავ ჩამფლო

ყელამდი.

1964

ღუმან სივრცენი

მამლის ყივილზე დამე მოკლდება,
მნათობებს გული უსკდებათ
და ზეცას ეკვრიან.

შუკასთან შავი აჩრდილები
კვლავ აილანდნენ

მსურველი ბნელის და დაღამების.

ღუმან სივრცენი,

გზაზე დილამდე,

შიშის ძაღლები დაღავდავებენ.

1966

**მხოლოდ სამშობლო, სხვა
არაფერი**

ვით ბრძოლით დაღლილ ჩვენს დიდ
წინაპრებს,

წინ მიგვიდოდა
მეხთა-მძლევი

ხმა –

სიმართლისა,

მზის და სიცოცხლის გაშლილ აფრებით.
და თავზე გვედგა ჩაუქრობელ სვეტად –
ნათლისა,

მხოლოდ სამშობლო,

სხვა არაფერი.

1960

ის ციცქნა ტოტი

მიმწუხრის ბაღში თენდებოდა
ჩიტის გალობა,
სოფლის სურნელი ასდიოდა
სევდიან მოტივს,

ვთქვი:

ეს ფოთლები

ჩემი ფიქრია

და დაფროხა ჩიტი,

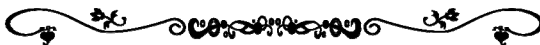
და რომ იჯდა

ის ციცქნა ტოტი

შეატოკა და...

ხელივით დამიქნია.

1959

ზღვის შავი რიალი

ვარსკვლავებით გადახრუკულ
ცის ყვითელ
ტრამალებს
აკრთობს მიწიერი ღანდების რიალი.
უკრავს ქარიშხალი
ზვირთთა კლავიშებზე,
ტორტმანობს,
ირწევა
ზღვის შავი რიალი.

1961

რას იზამ, კარბო

ალბატროსივით ცაში დაფრინავს,
მაგრამ მიწაზე გაიაროს,
მას “ფრთები უშლის”.

თავს იკლავს...

იხრჩობს...

და აღარ გრძნობს
ქენჯნის ნატამალს.

რას იზამ,

კარგო,

პოეტის სულში,

ზოგჯერ ღმერთი ზის,

ზოგჯერ სატანა.

1993

ამოწვდილი ცეცხლის მახვილით

ღამის მიღმიდან ისევ ისმის

დღეთა ყივილი,

ყოფნა-არყოფნის

ერთად მნახველი.

სადღაც ზესკნელში –

მნათობების

მოჩანს უღრანი.

აქ,

ჩემს ცაზე კი,

ამოწვდილი ცეცხლის

მახვილით,

მზე ისევ მიდის დასაველეთით

და მიბუღრაობს.

1981

რისთვის და რატომ

რბიან ტალღები უკუქცეულნი,
არ მიკარებენ სიახლოვეს
მოყვას და
სტუმარს,
ასე ჩვევია მის ჯილაგს და უბულო
გვარ-ტომს.

სულ არაფერი...
მე მოგკედე უმაღ,
ზღვამ თუ იცოდეს,
რომ აღელდა,
რისთვის და რატომ?

1969

მე სიყვარულის გორგალზე ვახვევ

ამაოება...

საწუთროის კუპრის დუდილში,
იხლაზვნის უამი და მიიცოხნის...

გზა-გზა არყოფნის

ცოვ ტოტებს

არხევს.

მე გაწყვეტაზე მილეულ ძაფს –

ჩემი სიცოცხლის,

კვლავ სიყვარულის გორგალზე ვახვევ.

1991

ზღვისპარად

ამა ქვეყნიურს უეცრად მოწყდნენ

და ჩაიძირნენ

არყოფნის ფსკერზე.

სისხლს გაუმართავს ძარღვებში დოღი –

აჩქარებს ნდომა

და ვნება წუწკი.

ქალი –

ვაჟის მკერდს კბენსა და

ლოღნის,

ვაჟი –

ქალის ტუჩს წოვსა და წუწნის...

.....

ზღვისპირს სულს დაფავს ოხვრა და კვნესა.

1980

ვითარც ჩემი მოსაგონარი

ზურაბ და დანი.

ჩემი ქონება,

რასაც გიტოვებთ, ყველა აქ არი:

ორიოდ წიგნი –

ჩადებული

შავი ზონარით,

თეთრი ფურცლები და წათლილი

ხუთი ფანქარი

მაგიდაზე დევს,

ვითარც ჩემი მოსაგონარი.

1977

მგალობელ ჩიტვით

როცა ჩამესმება ფრთისრხევა

ციურთა

სულგალადებული მიწიერ ლოცვებით
და ღამით,

როდესაც სიყვარულს

შევუვლი,

მიყვარს სასწაულად

მე შენზე ოცნება –

მგალობელ ჩიტვით –

გულში დამწყვდეული.

1969

ბურიაში

შეიღწართმეული დედების მოთქმა
ისევ ჩაესმის
ანაკლიას
მწველ წარსულიდან...
ხოლო, შორს სადღაც –
კრიმანჭული
ისმის გურული –
მთაში ამავე ბილიკივით –
მიხრილ-მოხრილი.
დელის პირას კი ვეება კუ –
ტყით დაბურული,
სჩანს მიტოვებულ ციცქნა
ქოხივით.

1968

ქართლის წარსული

უამმა ვერაფრით ვეღარ დანისლა
ქართულ მიწაზე ყოფნა,
 არყოფნით,
ჩემი დიდგორი,
 ჩემი კრწანისი,
საარაგვო და ველი მარტყოფის.
შუბლშეჭმუხვნილი,
 მტკვარზე კვლავ ტივით,
ქართლის წარსული დაიარება.
კი,
 დრო მკურნალობს,
 მაგრამ მაინც
 ვერ ირჩენს ტკივილს
და სტკივა ძველი ნაიარევი.

1965

წლებმა უდაბურ გზებზე ჭენებით, –
ჩემი სიცოცხლის
დახრეს აღვირი,
მაინც არ წყდება უღმობელი
ბედის ყვედრება...
უამს მიმწუხრისას
ბრძოლით დაღლილი,
ზღვის სიმარტოვეს
მივეკედლები.

2001

ზღვიდან თვალს მიკრავს ერთი მნათობი,
მე რომ სიცოცხლის

ბედად დაგსახე.

კვლავ შევცივინებ –

ჩემი ქართლის –

ცას მოოქროვილს:

თვალ-მარგალიტით აღსავსეა ღამის
სასახლე

და... ადევს მთვარის დიდი ბოქლომი.

1962

ცაში იშვა და...

ცეცხლი ისევ მიიწევს

ცისკენ

კვამლის შავი და მსუბუქი ფრთებით,
მიწაზე ტოვებს ოქროსფერ გვირგვინს
და გზად იგრილებს შუბლსა და
კეფას.

დღის ბილიკზე კი,

ადამის ძის სიცოცხლე

მირბის,

უკან სდევენ და...

ღამეების მოისმის ყეფა.

1962

ცის სიმყუდროვეს ქუხილი არღვევს,
ვარდისფერ ძაფით
ელვა ბნელს ღამბავს
და უხილავი ცეცხლით ეწვის
ფერმკრთალი თითი.
გამოჩნდა გემი,
და მასარობლად
ნაპირს მოასკდა კვლავ
სირბილით დაღლილი ზვირთი.

1964

მზე ამოვიდა

ღამის მომწვანო კუნძულებთან
ტირის სიბნელე
და ბრმა თვალებთან ვეღარ მიაქვს
ელვის თითები.

აღსაულით ცა კი
იმოსება ძოწით,
მოვითა.

და მერე გვიან, როგორც ცეცხლი
სიჭაბუკისა,
ჩვენი სიცოცხლის გაგრძელებად –
მზე ამოვიდა.

1958

ღღე –

დედოფალი მზის ბაჯადლო
მედალიონით
და ცისარტყელას ფერადი ქაშრით,
ღამე კი ნეფე შავი ჩოხით და მთოვარის
თეთრი ქილებით,
ცად მობრძანდება ვარსკვლავების
ურიცხვ მაყარით

ღა...

მათი შეყრა ღმერთმა ინება.
ეზივარ ზღვისკარად,
და შევქურებ სულისმილევით,
ღღისა და ღამის დაქორწინებას.

1958

ლ. ა. -ს

იმედი ჰყვავის და

ჯერ აღრეა,

შუბლს ნუ შეუშვერ

ფიქრთა შადრევანს.

უნდა გაიხსნას

ცისკრის კარედი –

წუხილით,

სევდით და ნეტარებით.

ძევს წიგნი,

შენი ცრემლით მორწყული,

და შენ შიგ დგახარ

ნათლის სვეტივით –

ჩემზე მლოცველი და

ღვთის მორწმუნე,

სულელი,

მაგრამ უღვთოდ კეთილი.

1964

მათ თქვენ გიტოვებთ

მოულოდნელად აფეთქდა გული,

გული კი არა,

მაღალ მკერდში –

ნაღმი მღებია.

რადგან მოსვლიდან ბედთან თამაშს

აღარ იშლიდა.

მწამს, ჩემი ზღვები –

უჩემობას აბლავლდებიან,

მათ, თქვენ გიტოვებთ,

მოეფერეთ და დამიმშვიდეთ.

2018

ასე მგონია

მე ჩემმა ბედმა თუ უბედობამ –
ზღვის სიყვარული
მოსვლის დღიდან
თავს დამარისხა,
თუმც არაფერი არ დავუშავე.
ასე მგონია:
რომ მოგკედები,
ჩემი შავი ზღვა –
ტანზე ჩაიცვამს მწუხარებას
უფრო უშავეს.

2000

ყორანი

ის იყო, რომ მოვიძიე გზა –
ბედს იქით,
წინ რომ ღვინო ლაღისფერი მედგა,
მოესვი,
წამს ყორანი შემოფრინდა თვალბედითი,
ტატოსი თუ ედგარ პოსი
და დამჩხავლა:
ქრისტე ხარ თუ მადიარი,
სულ ერთია, საითკენაც გიმგზავრია,
ყველაფერი,
ყველაფერი ცხადი არი,
ყველაფერი...
ყველაფერი სიზმარია.

1969

სამიზნე

შემოხაზული ღამაზ წრებად,
ჩვენი ცხოვრება –
 შიშზე მიკრულს
 მოჰგავს სამიზნეს
და მე ყოველთვის “ცხრიანს” არა,
“ათიანს” ვზვერაფ.

 და როცა მიზანს
ჩაეღებ ჩემი გულის
 ღულაში,
მაშინ შენს თვალებს –
 სამიზნისკენ
 გაურბის მზერა.

1972

აღმოსავლეთით ფრთებს შლის ცისკარი,
“ქართლის ცხოვრება” –

წარსულს მილამპრებს.

მთვარე ჰკიდია სიშორეში, ვით ბუმერანგი.
და კოლხურ ღამეს,

ბრძოლით დაღლილ, ვით ჩემს

წინაპარს,

ტანზე აცვია ვარსკვლავების

ჯაჭვის პერანგი.

1969

უსმო სერობა მეფობს ფრთოსნების,
წუხს მწუხარების საუფლოში ხმა
ქერუბიმთა,
მკვდართა სულებში ამაყად დგას ბებერი
ცაცხვი.

ხანდახან ელვა გაუფატრავს ღამეს
შავ მუცელს.

მოწყენილი ცა ისევ თესავს სიბნელის
მარცვლებს,
მაგრამ მიმწუხრის ვარსკვლავები კენკავენ
უცებ.

1964

დიდი პაემანი

ზურაბს და დანის

ჩემი დროც მოვა,

უამი დარეკავს დიდი

პაემნის...

თქვენ ძმები ხართ და...

ღმერთმა გაშოროთ ბედი,

შავ-ბედი

აბელ-კაენის.

კაიკაცობა, –

შეურყვნელი ღვინოა ძეგლი,

რომელსაც მუდამ ღვთის მადლი და

მირონი

შვენის.

ჩემი სამშობლოს –

სიყვარულის

დამადგით ძეგლი...

და... უკვდავება იქნება ჩემი.

1978

მიტოვებული ეკლესია

გადავიწყებას

ისევ უხმოდ რეკენ

ზარები,

მლოცველთა ცეცხლი ჩამქრალა და

ყრია ნაცარი.

არც კვირის წირვა,

არც მსახური,

აღარც მნათე, და

მხოლოდ ჭინკების ისმის

ტკარცალი

მიტოვებული ეკლესიის ცივ

გუმბათიდან.

1963

არმაზი

სარკოფაგიდან აღსდგა
არმაზი,
სულ სხვა სიცოცხლით
და სილამაზით.
აღარსად შური...
მტრობა,
ომი გაუთავები.
და ახლაც არაგვს,
და საარაგვოს, –
მთვარე დანათის
ერისთავების.

1971

სოფლის დილა

ცის ლურჯ ტაძარში –
არ ისმოდა ზარი –
მთიების,
აღარსად ჩანდა მრევლი მნათობთა
და არც ღრუბლები –
მწირი ბერები.
ვეფხის წიგნს ჰგავდა მთვარით
გადაშლილს,
ნარინჯის ყდაში –
ზღვით ჩასმული
ჩემი სოფელი.
მზე –
ყრმა იესო ეჯდა კალთაში,
ქალწულ დილას და...
დაგვეურებდა, ვით ღვთისმშობელი.

1966

მამის სიკვდილი

სისხამ დილიდან
ჩემს აივანთან,
ტოტიდან ტოტზე დახტოდა და
ავბედითად უსტვენდა ჩიტი.
და...
შუადღისას მივიღე
“ელვა”,
სად ცუდად ყოფნა ეწერა მამის.
და, მე გავეფრინდი...
მაგრამ სიკვდილი
ჩაფრენილიყო ჩემზე ადრე,
სულ ერთი წამით.

1965

ფიქრები

ბრძოლით დაღლილი,
მარადიულ ტანჯვის ბუდეში –
წევს დედამიწა ფიქრით ნაშობი,
თუმც მზე და მთვარე
ცრემლს უწმენდს
და უნათებს სახეს.
სიცოცხლე შიათ და მიწაზე
დათარეშობენ
და ჩემი ყოფნა –
ძუ მგლებივით
ფიქრებმა დახრეს.

1975

მნათობთა შუა-კერასთან
მთვარე მარტო ზის
ბეჩავი.
მწიფე ცას მეტეორები
ბროწეულივით ხლეჩავენ.
სადღაც ცეცხლის და
სინათლის ხმა ისმის,
აღბათ,
მზე არი,
რომ მიჰყავს აღმოსავლეთით
ღამე –
ზათქით და ზრიალით.

1967

არმაზის სამარხები

პირდაღებულნი სდუმან ქვევრები,
სიმყუდროვეში

სახამშრალი წევს

საწნახელი.

ღვინით გაღეშილ ორშიმოსაც
ფერი უცვლია.

მიყრილ-მოყრილი ღღეები ჩანს
და ვფიქრობ ასე:

ჩვენს მამა-პაპათ

სიცოცხლის თასით,

წუთისოფელი უსვამთ...

მაგრამ ვერ დაუცლიათ.

1962

ღედლო – მიწავ

შენ ეჭვიანობ –

ცაში ბევრს რომ დაგეხეტები,

ღედლო – მიწავ, –

ჩემი ფიქრის დიდო ზეკარო.

და როცა ღამით ვარსკვლავები

დაიწყებს თოვას –

შენ გეშინია –

ცაში ჩუმად არ გაგეპარო,

არა, მშობელო, მიმწუხრისას,

კვლავ შენთან მოვალ...

1963

ია-იების ლურჯი დილებით

ტყეთა სიმწვანე

და მზის ძახილი,

მთათა ცრემლი და

ნაღვლიანი

მოთქმა მდინარის.

ზამთრის თეთრ ტოტზე მიცოცავენ,

როგორც მდილები.

და მცირე ბორცვზე, სასაფლაოც

თოვლქვეშ

მძინარი,

თეთრად გაღვლილ გულმკერდს შეიბნევს

ია-იების ლურჯი დილებით.

1958

მოვა, არ მოვა

მათი საფლავი ბზის ფესვებით

არ იბზარება.

აღარ ჩაესმით ნაპირის და ქარის

ჩურჩული:

მოვა,

არ მოვა!

მათი აჩრდილი

აფენია

ტალღებს ქარგებად.

ზღვას,

დაღუპულთა სულების

თრთოლვა

დასალიერთან უერთდება და

იკარგება.

1962

ცხრამნათი

ვინც მამულს თავი ანაცვალა,

ყველა გმირია

და უკვდავება

თავზე დანათის...

ვახტანგი,

დავით,

ქეთევანი,

ცოტნე,

მირიან,

შაღვა,

ელიზბარ,

ნინო,

ერეკლე –

სამარადისოდ, როგორც ცხრამნათი,

საქართველოს ცის სარკეში

აირეკლნენ.

1965

ცისიერი და მსასოვარი

ჩემმა ხსოვნის ცამ აიხადა
რიდე-მანდილი,
დავიწეებაში რომ არ დამალოს
ჩვენი სულისთქმა,
ვით სახსოვარი.
და მეფინება გულზე მაღამოდ
შენი ჩურჩული,
ცისიერი
და მსასოვარი.

1960

ან ასე რატომ ზანზარებს

“შიგან მასრე გავერიე,
გნოლის ჯოგსა ვითა ქორი”.

რა კივილია,

რა ზარი,

რას მამცნობთ,

ძველო წამებო,

ან ასე რატომ ზანზარებს

ფრიდონის ზღვათა

სამეფო

და ველი მუღლაზანზარის?

1964

შაშვის სიკვდილი

სიცოცხლის ბაღში

მიმწუხრამდე

მზე იგალობა

და სიმღერებით სავსე სული

როცა დაცალა,

სურომორეულ წიფელაზე ჩამოიძინა.

მაგრამ უეცრად ესმა ძილში

თოფის ძახილი.

შეერთა...

თვალეები ერთი წამით

კვლავ გაახილა,

რათა იმწამსვე დაეხუჭა სამარადისოდ.

1957

ორი არაგვი

ზვაგების მჯიღებს

უფსკრულებში მკერდზე
იცემენ.

კოპალას ქვასთან,

სიბნელეში უცებ იალებს
დევეების ეში...

მძიმე ლახტი

და სატევარი...

და უამს თეთრი და შავი არაგვი

შეუბამს მთების უღელში და როგორც
ყვეარი,

ლეგენდის ურემს

ბარისაკენ მიაჭრიალებს...

1959

საუკუნეო

სარკოფაგიდან წამომდგარან
საუკუნენი
ცივი სიჩუმის
ზარით
და ბუკით,
და დავიწყების ქონგურებზე დააბიჯებენ.
მეციხოვნეებს უყვიან...
და უკვირთ, უკვირთ,
რომ აღარ სჩანან
ციხისმცველი, კარგი ბიჭები.

1959

ქვეყნად

არყოფნის ქაოსიდან

ამოვიზრდებით

და ვსვამთ სიცოცხლეს...

მზე კი უშქარ სიხარულს

გვაფრქვევს,

სიშორეს გადაწვდის ვარსკვლავების

სხივი ცახცახა.

ჭლექს...

ინფარქტს...

კიბოს...

და ათასგვარ სახელებს ვარქმევთ

სიკვდილს,

რომელიც ჩვენში ჩასახლდა.

1963

პირს შეიმშრალებს ცისარტყელა ქათქათა
ღრუბლის

სველ პირსახოცზე, და ყურს უგდებს
ტაღდების წუხილს.

რეკვიემით წარსულიდან მოისმის
“ბატა”.

მოწყენილ ციდან სიზმარივით ჩამოდის
მწუსრი,

ზღვა მოლბერტია,
უხილავი,

ქარიშხალს ხატავს.

1961

მეტეხთან

მეტეხთან უცებ წარსული დარეკს,
სადღაც უყივის –
მარეკი მარეკს,
და ხმათაშორის ერთი ხმა ბოხობს.
ნადირს და ფრინველს –
მწევარნი ყეფენ...

ეს,
აღბათ თავის დაკოდილ ხოხობს
წყალში ჩაგარდნილს წააწყდა მეფე.

1956

ჩემმა გამჩენმა

ჩემი სამშობლოს

ცის სიღამაზე –

თავს დამარისხა.

და ვიცი, ახლა

თვით უფალიც ვეღარ მიშველის,

რადგან დღედაღამ ფიქრის კარზე მესმის

კაკუნი.

მაცხოვარივით –

ტიტველ-შიშველი –

ვარ პოეზიის

ჯვარზე გაკრული.

1959

ჩემს ქართულ სიტყვას ვაელვარებ ხელში
სმალივით,

თვით სირინოზებს დაატყვევებს ხმა –
ჯადოსნური.

და საქართველოს მზეს და მზის კერას,
ქუდს მოგუხდი და

ვივლი უქუდოდ,

სანამ სიკვდილი ამომიკერავს

მარადიული ძილის ძაფით

თვალთა ქუთუთოს.

1964

ცის დარბაზებში სძინავთ ვარსკვლავებს,
დრუბლების ბალახს –

მთვარე არ ძოვს

ღამის ჭალაში.

ტალღებსაც სძინავთ ზღვის დიდ მკერდში

უხმოდ ჩაკრულებს,

შენ კი არ გძინავს,

სიყვარულო,

და ნეტარებით,

გულის დირეზე მხოლოდ ერთხელ

ღამიკაკუნე,

და განიხვნება მოლოდინის

ცივი კარები.

1960

შემოდგომა

წევს შემოდგომა

ქართულ მარანში,
თამადა თურმე იყო კახეთი
და ვერ მოასწრო ალაზნის
ველზე გახედვა,
როს იგრძნო მძლავრი დიონისეს
ხელის შეხება.
და... საქართველოს უზარმაზარ
ცის საწნახელში,
ვარსკვლავები კვლავ შიშველ
ფეხებით
ოჯალეშისფერ ნათელს წურავენ.

1979

წერამწერალი

დაეიბადებით...

ქალღმერთ თეთრი გვაქვს

შუბლი

და არსთგამრიგე,

ნებას და სურვილს –

ზედ გვაწერს უფლის.

და სიკვდილამდე იგებს

ვერაინ,

შუბლზე რას გვაწერს –

წერამწერალი.

1962

ღალატი იცის ზღვის
გულ-ღვიძლმა,
მისი სივერაგე
არ არწყულა,
ახლაც მომეგება და მომხვია
ყელზე –
ტალღების აპეური.
მერე ქარის ცრემლებით
დამარწყულა,
შფოთვით და ღელვით –
დამაპურა.

1961

საწყალი მამა

მოულოდნელად სიკვდილს შეება,
წუთისოფელთან ბრძოლით
დაღლილი.

და, აი,
ახლა ბებერი უამი
არწევს და არწევს დავიწყების
ცრემლისფერ ჰამაკს,
და მოწყენილი შიგ წევს ბაღლივით,
ჩემი მოხუცი,
საწყალი მამა.

1965

შ ა ტ ი ლ ი

დარდობენ მთები;

ხმის გამცემი არ ჩანს

არავინ,

გადაშენება დადის ტრელი

და შემპარავი...

აგერ,

წარსულში, – ურიცხვ ბრბოთა

ისმის ყაყანი,

აღბათ,

კაფავენ მომხდურთა ტყეს

შავს და უსიერს...

მაღალო ღმერთო! –

ამ მთებს...

ამ ზვრებს...

ბაღს და საყანეს, –

მტერი კი არა...

ჩვენი მოდგმა შემოუსიე...

1962

ვითარცა ზღვაში დაღუპულთა
სპეტაკი სული –
ღამემ მთოვარის შუქზე გაფინა –
მოწყენილი და
ფერმკრთალი ნისლი.
ზღვას კი სივრცეში –
ფასკუნჯივით უნდა გაფრენა,
და ფრთებს ისწორებს...
უსაზღვროა სურვილი მისი.

1981

მნათობები

ათავთავებულ სივრცის სიბნელით
სავსე აქვთ მზერა
და ნესტოები,
საკუთარ ცეცხლით
შიშის პერანგს
ისევ აშრობენ.
განთიადისას სიმყუდროვის
ბუდეს ტოვებენ
და მთვარის ჯამში აბერტყავენ
მიწას სიშორეს.

1966

ხერთვისის ციხე

დაჭრილ მკერდიდან –
 კვლავ გადმოჩქეფს
 სურო და ხაესი,
ეურს უგდებს წარსულს...
 და დახანებით
ესმის შორიდან ყაყანი და... ხეობებს
ავსებს
შავი ღანდები ღენგების და
მამადხანების.
ქრება მირაჟი...
 და დგას ციხე ძვლებით ნაგები,
არც ერისთავნი...
 არც ამაყი ათაბაგები...
მხოლოდ წიფლის ხე დგას ქონგურზე,
 ვით მეციხოვნე
და შუბლშეჭმუხვნილ წარსულს
გასცქერის.

1966

პრომეთუს სული

ღვიძლს არ უკორტნის ტიტანს
არწივი,
და მაინც აღარ შეუხორცდა ძველი იარა,
თუმც ღია ცისქვეშ,
უთვალავი ღამე
ათია.

და... კავკასიის მაღალ კლდეზე
თოვლი კი არა,
ღმერთ-კაც პრომეთეს
სული
ანთია.

1964

ქარი უეცრად ზღვას წაიტირებს,
ნაპირთან ტალღა ფეხაკრეფით
მიდის და
მოდის
და თოლიების ფრთებზე როკავს წვიმა
მკათათვის.
და აღსაველიდან,
ვიდრე დასაველით
გადებულია ცისარტყელას ფერადი ხიდი
და დღე დაღლილი
ჩუმად გადადის.

1959

ჩემი მხარე

სულ სხვანაირი ისმის გალობა,
ფიქრი თუ კვირტი,

მზისებრ ჰყვავის

სულ სხვა ენაზე.

სხვა ზღვა რომ დელავს,

ქარიც სხვა ქრის,

ეს მიხარია.

სულ სხვანაირი ხმა მოისმის –

დროის გელაზის...

მცირეა,

მაგრამ ჩემი მხარე,

სულ სხვა მხარეა.

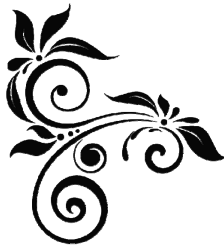
1950

სიცოცხლის ტოტზე ზის და გალობს
პატარა ჩიტი,
რა შორით მოჩანს
ახლო მყოფი ნაპირი მწუხრის –
მდინარი დილის
და ღამის შუა.

მისდევ აღმართებს ისევ მგლის მუხლით.
ხედავ?
გალობამ მეც ჩიტივით
შორს გამიტყუა.

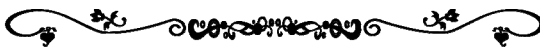
1960

მამის ბახსენება

სხვენზე დევს მამის თოხი და წაღლი,
 მოხუცი დედა საკერავს კერავს.
 მუხის ლაღარზე შიშხინებს მწვადი,
 მამა არ უზის მშობლიურ კერას.
 ფიქრობს დედა...
 და ფიქრებს ჰგავს კვამლი,
 ეზოში ფოთლებს ქარები ჰგვიან,
 არ უყივლიათ მეორედ მამლებს,
 მამა კი უფრო მოსულა გვიან.
 გზას ფეხაკრეფით მიჰყვება ღამე,
 წელს მდევარივით მიჰყვება წელი
 და ზოგჯერ დედას სიკვდილი მამის
 ავიწყდება და... და დიღამდე ელის...

1965

ზეცარი შეღამება

შიშველი ელვით და სიმყუდროვით –
ფერმკრთალი სივრცე
წუსს განგმირული
და ცრის სიჩუმეს ბნელში –
მღვრიე ცა.

ცოტათი ადრე,
ჩემთან ერთად თვალი მიღულა
დღემ და...
ხვალისთვის ფიქრებს მიეცა.

1959

ძაღლების ყეფა ესხა საღამოს,
საკვამურიდან ამოსული
კვამლის ბუღული
ცისკენ იღტვოდა და სიმაღლე
ზეცას ტკიოდა.
მინდორი იწვა სოფლის ახლოს
ტყით დაბურული
და ყახადივით
ტყე-ტყე ღელე შორს მიდიოდა...

1956

ვით აქილევსის ვეება ფარი

ფრთებს რომ გაშლიან
ცაში აფრები,
 ზღვას უინი უვლის
 ქარში გაფრენის.
ღელვის ტაძარში,
 ვით მეგობარს
 მაშინ შევუვლი,
როცა წუხს ნათელს პირმშენიერი,
მედვასავით –
 ღამე გრძნეული.
ვით აქილევსის ვეება ფარი,
კოლხეთის ცაზე
 ჰკიდია
 მთვარე.

1960

ირხევა ზიქრი

ტალღებს აღვიძებს აფრის შრიალი
და ზღვა ასაფრენ
ყანხასავით

ისევ წრიალებს...

და ვით მარცვალი ღვარძლის და
იფქლის,

სიბნელე ფრთებით

დააქვთ ღამურებს.

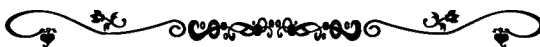
დუმილის მძიმე ფეხისხმაზე

ირხევა

ფიქრი,

ვითარც ლერწამი, სასალამურე.

1964

ყოველ საღამოს

მდუმარე ბორცვებს მოსდებია
 წლები ბალახად,
ქაოსს და უკუნს შეუსვენებლივ
ისევ მთარღვევს დღეთა
 მარულა,
და ჭრიალებენ ასწლეულთა
 მძიმე კარები.
ყოველ საღამოს
 სასაფლავს
 უმზერს
 მალულად
დღე ფერმკრთალი და
 სიკვდილნარევი.

1969

გითვალთვალებენ

მძის ხსოვნას

წახველ...

სიცოცხლე დავიწყების

ნისლმა

დაბურა...

შენ პატარა ხარ,

და წყვილიადის გზას ვერ მიიკვლევ,

მიტომ გაქვს ცრემლით საგსე

თვალები.

და მეჩვენება:

ვარსკვლავების

ჭუჭრუტანიდან

ანგელოზები

გითვალთვალებენ...

1989

სანაპირო

დამით დახურულ
სიმყუდროვეში,
ზვირთთა აღერსით
გადაღლილი
და დაქანცული,
წევს სანაპირო
უზრუნველად და
არხეინად.
ხოლო მთვარე კი,
როგორც ქალწული,
კდემით მიჰყვება
ვარსკვლავების
მწვანე ხეივანს.

1962

ბანთიალი

ცეცხლში შთაინთქა
 ღამის ტაძარი,
მაგრამ ღრუბლებმა
 ცის თაღები
 მადლა აღმართეს
და სივრცის ძახილს
 ელვა უწოდეს.
ნაპირს მომდგარი ზღვა ღოცულობს
 და მზეს აღმერთებს
და მსხვერპლად სწირავს
 ზვირთებს –
 უცოდველს.

1060

რომ არ ჩათვლიმოს

მგოსნის ფიქრით –

ადარ ისვენებ,

შენ, ქარიშხალის სულო,

გრძნეულო.

ცის ვარსკვლავებო,

ბავშვობაში ბევრჯერ დათვლილო-

ზღვას სურს, წამით რომ

თვალი მიღულოს,

მაგრამ თოლია ფრთას გაჰკრავს კვლავ,

რომ არ ჩათვლიმოს.

1969

ნათელი მოდის

შენთვის წუხილი მე დამებედა,
ირწევა ჩვენი
 სიშორის ბონდი
და შავ დამეებს თეთრად ვათევ,
 ვითარც ვათევდი.
თუმცა დამ-დამით შენი ფიქრის
 ნათელი
 მოდის,
რომ ბნელი დამე –
 ადრე გათენდეს.

1960

მთვარის ბაირაღები

ღამე და ცივი მიუსაფრობა,
იდუმალების

მზით დაგმანულ

კარებს აღებენ.

ფიქრში შრიალებს ხე –

საქსაულის...

ბრწყინავს და ელავს

მთვარის

თეთრი ბაირაღები

და ვარსკვლავების დღესასწაული.

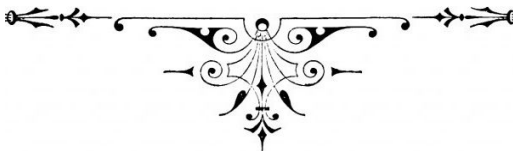
1960

ქარი და ფოთლები

ჩამოქურუხდა ცის სიმეუდროვე,
ღრუბელს გაუწყდა ძაფი
 მოთმენის
და სივრცეს მეხი სტყორცნა
 ტიალი.
ქარმაც კუთხეში
 მოიმწყვდია
 რემა
 ფოთლების,
თითისტარივით მერე უცვებ დაატრიალა.

1984

მშვიდი ღლეპი

ბებერი ჟამის ბუნაგიდან

ფაფარაშლილი

გვიღრენს არყოფნა

მკაცრი და ფლიდი

და ნათლად ვხედავთ, სიცოცხლის გზაზე

ჩვენს შესახვედრად

ხმაურით

დიდით,

მოდის ღლეპი

სრულიად მშვიდი.

1969

თქვენს შესახებდრად
მოვისწრაფი
დღიდან გაჩენის,
თქვენ მაღალ ხსოვნას
ლეგენდებში
ბევრჯერ შევუვლი,
დაუვიწყარნი,
დავიწყებად არ მემეტებით.
და ღრუბელივით გზადაბნეული,
გარდასულ დროთა
მღვრიე ცაში დაეხეტები.

1961

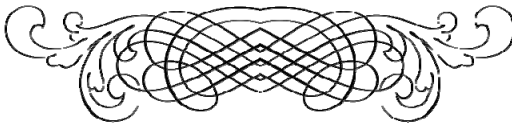
კოინდრის ნოხზე –
ურა ხის რაშს დავაგელვებდი,
სიმინდის ღერებს,
თუ ყელ-ყელა დღეებს ვბელავდი,
ბათურა მუდამ დამსდევდა ღრენით.
ჭინჭის ბურთით და აკაციის
რიკტაფელათი –
ქაღალდის ნაგმა წაიყვანა
ბავშვობა ჩემი.

1960

ფრთებგაწვართული წეროებივით
დღეები დღეებს მიჰყვებიან
სადღაც დასაველით,
და ცოდვილ მიწას –
ხეცა ადგას, როგორც შენდობა.
ჩემი ფიქრები აღვებს ჰგვანან
ცამდე აწვდილებს.
მსურს ხელი ვტაცო
საყელოში უიმედობას,
მაგრამ არ მიშვებს,
მეღობება წინ სიყმაწვილე.

1964

არავინ არ ჩანს...
დგას წუხილად
ოდა მეგრული,
მოხუც დედასაც დაწევია ღამე ტიალი
და ეს დღეები მწუხრისკარში
ისევ გადიან...
მიტოვებულ ჩვენს ეზო-კარს რომ
დატრიალებს,
შავი ღრუბელი,
მამავ,
ვიცი,
შენი დარდია.

1965

მარგალიტების ღამაზ მძივებად,
შენი ცრემლები მაცვივა,
თუ ქართლის ცის ნამი?
შორს,
ურემივით,
მოგონების ჭრიალებს კარი...
მთვარე კი არა,
ღელა,
შენი ნათელი არი,
ბნელს რომ მიცისკრებს
ამ უღრან ღამით.

1970

მომწეინდა ღამე...

და სივერაგე კაცის თუ ღმერთის,
ზღვისა თუ ხმელის.

მიწა ქალამნად მიმაჩნია და

მთვარე – ქუდად.

რაც იყოს, იყოს,

თავზე უნდა ავიღო ხელი,

ერთ მშვენიერ დღეს,

საკუთარ თავს

გავეძვე უნდა.

1971

ჩემმა პირველმა სიყვარულმა –
ზღვამ მიღალატა,
ვნახე, გრიგალებს ვნებიანი ქვეშ
როგორ ეწვა,
და ახლა დაღლილს,
დაუკრეფავს ხელები გულზე,
ხოლო უფალი ცის სარკეში
თავისთავს უმზერს,
შიშველ ფეხებით ზელს თიხას და
ჩემს სახეს ძერწავს.

1970

მამულო

ნათლით მოსილი,
ბროლის ფრთოსანი,
მშვილდმოზიდული შენ ხარ ამური,
გვტყორცნი სიყვარულს
და ვარსკვლავებს
ოქროს გირჩებად
და... შენი ტრფობა –
შიგ გულში მჭირს,
ჩემო მამულო!
არ ვიცი,
როგორ გადაგირჩევი.

1961

ელეგია

დაბადებიდან

მზის და სიცოცხლის –

დარდით დაწინწკლულ

კაბის კალთას ვებლაუჭებით,

სანამ არყოფნის თეთრ ბალიშზე

თვალებს მივლულავთ,

სანამ ნათელს

ის არ დაგვიტკნობს,

ვინც აგვიყვავა.

და,

აღარ ვიცით, თვალეხილული,

ბრმა ბედისწერას

საით მივყავართ.

1971

მწუხრის ლიტანია

ჰკნება ნათელი მარადიული,
როგორც სიცოცხლის თეთრი
კანდელი.
და სიწმემში ვიღაც იურვის –
მოსილი უცხო შარავანდელით.
უამი მკაცრია, როგორ გავართოთ,
რომ არ დაგვამხოს ზეცა ქვიტკირის.
მიდის უგზოდ და უმისამართოდ
და ჩვენ მივდევთ და... უკან მივტირით,
მნათობებს რეკავს ღამე გრძნეული...
და ატეხილი ფიქრთა ისლები
ამ სოფლად წამით შემოქცეული,
ჩვენებრ იმ სოფლად მიინისლება.
ხსოვნით მოცული სადაც გვეგულვის,
ამქვეყნად ტანჯვით შობილთ
მშობელი.
სიბნელის რაშზე ამხედრებული მოდის...
მოგელავს ყოვლისმპყრობელი.

1986

უცხო ხომალდი

უცხო ხომალდის ტკაცუნობს აფრა,
ტანში აურჟოლებს
პონტოს და ფაზისს.

ნაპირი დელავს...

და ივარცხნის ზვირთთა

შავ დაღაღს.

წარსულის ტოტებს ხსოვნა კვლავ
არხევს...

არგოს ჰგავს –

მთვარე.

მედეასფერ ღრუბლებში მაღავს

ცა –

ვარსკვლავებით დაჭორფლილ სახეს.

1968

ზვირთებს ჩაკრულებს

ზღვის ლურჯ აკვნებში,
მაღლა ამოსვლის ჰკლავდათ წყურვილი,
თავისუფლებას –

ქარი დაპირდათ
და მზე და ლტოლვა
მკერდზე ეფინათ.

ძრწოდა მიდამო...

და ქარიშხლით გაცრილ ნაპირთან
მკვდარ დედის ძუძუს

უხმოდ წოვდა
ციცქნა დელფინი.

1980

წლები ძერწავენ

ჩემთან მორბოდით...

და არ აცდენდით

კოცნა და ხვევნის ტკბილ გაკვეთილებს.

და აი, ახლა,

კვლავ გიხსენებთ

ყველა მეძავეთ.

ზოგჯერ უხეშებს,

უზნეობებს,

მაგრამ კეთილებს

და ღამაზ-ღამაზ მოგონებებს

წლები ძერწავენ.

1989

ჩემო ოდიშო

როცა შეწყდება ვარსკვლავების
უცხო სერობა
და მზე შეახებს თითებს
სიმს დილის,
მაშინ,
ო, მაშინ, ღვთაებრივო
ჩემო ოდიშო,
თმაგაბურბენილი დამადგება თავზე
სიკვდილი
და სულს წამართმევს
უსირცხვილოდ
და უბოდიშოდ.

1979

მხარი მეცვალა

ულმერთო მიჯნურს გაზაფხულების,
დაუკითხავად

კარს მომადგა

უცებ ზამთარი,

ვთხოვე გამცლოდა,

მაგრამ მაინც

არ გამეცალა,

და აი, ახლა,

საქართველოს მზით

გადამთვრალი,

ღამეში მივალ,

სინათლეში მხარი მეცვალა.

1977

მზე, ვით ფრინველი

დასავლეთიდან,

განთიადამდე,

მზე, ვით ფრინველი,

დღისა და ღამის ფრთებს მოარხევდა...

და მერე გვიან,

დილა –

ნინველი,

აღმოსავლეთით ცეცხლის რაშზე

უცებ ამხედრდა.

1963

გვასწავლის ბრძენი

რომ აგვამადლოს სულით
ზეცამდე,
დილას მზე მოაქვს,
ვითარცა ძღვენი,
მაგრამ დღეები ცივი და უნდო
გვლალატობენ და...
გვასწავლის
ბრძენი,
რომ სიცოცხლეშიც
სიკვდილი ბუდობს.

1960

ისმის ბალობა

დღისით და ღამით აღარ ისვენებს,
ხეს სიცოცხლისა,
მწუხარების უსვამს შალაშინს
გარდაუვალის გარდუვალობა.
და მაინც სადღაც,
სიყვარულის
ისმის გალობა
დარდით გაფოთლილ ღამის ჭკალაში.

1959

ქვები

როგორც გათენდნენ,
ისე დადამდნენ,
მიწა იყვნენ და...
იქცნენ მიწადეკ.
მწუხრში მოისმის
ქვათა დაღადი,
მწუხრში იღვრება ქვათა
ჰანგები
და... აქ ყველაფერს –
ქვები გამგებლობს.

1963

ღამეები კვლავ ქრიან ყორნებად
და ჰა,

საცაა ჩამომექცევა

ცის და სინათლის შორი

კედლები.

“უზი ბნელსა შინა”,

ცისიერი,

უსმელ-უჭმელი,

თუ რამ შეგცოდე,

პატიებას

შენ გვეედრები,

ცოდვით ნაშობი,

მოარული ცოდვის ჭურჭელი.

1964

გვირილა

ზეცა მიხმობს...

მეძახიან მე სამშობლოს გზები,

წელში მოხრილ ცისარტყელას

ვბლუჯავ, როგორც გორდას,

რადგან მტკივა ნანგრევები –

იყალტოს და გრემის.

თეთრ-კოპლება ჩითის კაბით

რომ შემოგხვდა გორთან,

ის გვირილა –

ღიმილია ჩემი.

1989

ტირენტი ბრანელი

ვარ პოეზიის კლდეს მიჯაჭვული,
თავზე დამბრუნავს ღრუბელი და
 ცრემლთა ქარ-წვიმა.

ჩემთვის, უფალო,
 არც ძილია და
 არც ღვიძილი.

ავწყვეტ...

ვერ ავწყვეტ... –

 სულს მიკორტნის ეჭვის არწივი,
მაგრამ,

 ის ღამით მიმრთელდება ისევ –
 ღვიძლივით.

1961

ღამეების თეთრ ძვლებს ვხრავდი,
გზა მოჩანდა –

უვალი და ღორღიანი.

შენ რომ გესმა მძვინვარ ხვადის
ხმა,

ის მე ვარ, ჩაგიარა კვლავ ღრიალით.

მნათობების ოჯახები დავიარე,
გსვამ, სიმაღლევ! –

ზღვის მოწვედილო.

მთვარე, არა!

მთვარე ჩემი დაი არი,
მზეზე უნდა ვიქორწილო.

1958

მანე და მონე

(ფრანგი იმპრესიონისტების გამოფენაზე)

ფერთა უდაბნო –

სასთუმალი თავდავიწყების.

ქალიშვილები,

პიანინო¹,

მთვარის მარაო².

შეჩერებულა დრო და ჟამი და არარაობს,

და ყოველივეს –

აქ ფუნჯი მონებს,

აქაა ყველა მოსაგონარი:

ღეგა,

პიკასო,

რენუარი,

მანე და მონე,

დიდი გოგენი,

პისარო და

ბრძენი ბონარი.

1966

ზღვა ყალყზე იდგა ფაფარაშლილი
და ცას სათოფედ
არ იკარებდა,
ვითარცა ადრე, დიდი ხნის წინათ.
გამთენიისას,
ქარებმა მთებს
თოთო ბავშვივით,
დამით დარაზულ მაღალ კარებთან
ღრუბლების ჩვრებში შეხვეული
მიუგდეს წვიმა.

1980

ყულევი

წარსულის ცრემლში აფრიანი
ირწევა გემი,
რომელსაც მიჰყავს
ქალ-ვაჟები ყალმით ნახატი,
ძღვნად რომ მიაართვას
სტამბულში სულთანს.

ცა –

კოლხი დედა
თმას იწეწს და პირს იხოკს
ელვით,
ზღვა გულში მუშტებს იბრაგუნებს
და ეკერის სუნთქვა.

1973

ცის პაპირუსზე მთელი ღამე
დილას წერს ღმერთი,
მერე შლის და შლის საშლელით
ღრუბლის
ვარსკვლავებით დაწერილ წერილს,
მოსწონს,
არ მოსწონს.

ირიურაჟა –
გაეხსნა შუბლი
და გაკრთა ელვა –
მოაწერა
უფალმა
ხელი.

1956

მოხუცის სიბრძნე

- მიწას ჭამს ბავშვი, –
დედაჩემი იტყოდა ბრაზით,
საწყალი ბებო
დასტურის ნიშნად
თავს დაუქნევდა
და სიტყვაში ელავდა
ხვითო:

- არა უშავს რა,
ბავშვმა ჭამოს მიწაც და
ქვიშაც,
სანამ ისინი შეჭამენ თვითონ.
.....
მოხუცის სიბრძნე გავიგე გვიან.

1964

ზაფხულ და ზამთარ ჭამს ჩვენს
სიცოცხლეს,
მიწამ მუცელი მაინც ვეღარ ამოიყორა.
წელზე არტყია მას სიკვდილის
თეთრი ქამარი,
ჩვენ კი მოკვდავნი,
ვით ხარები:
ნიშა,
ნიკორა,
მარადუამყოფნის
იმედს ვლოკავთ,
როგორც ქვამარილს.

1974

აღმოსავლეთით, –
ქართლის მთებიდან,
მოდგა ზამთარი თეთრი ღიმილით
და თავს იწონებს –
უთეთრესი გარეშემოთი.
დაგმანულია კარ-ფანჯრები ჩემი ოთახის,
შენზე ფიქრი კი
ფეხაკრეფით
მაინც შემოდის.

1991

ნეტარ არიან მორწმუნენი

– ცაში გვეგულვი,

ნურც მოგეშლოდეს შენი წყალობა, –
ისმის ჩურჩული...

მორწმუნეთა თან სდევს ვედრება:

ძმა ძმას ნუ მოჰკლავს,

გადმოგვხედუ,

ზოგჯერ, უფალო!

და... ღამეები მიუყვება

მთვარის ხეივანს...

მიწაზე ისევ,

ძმა ძმის სისხლს ღვრის

ტყუილ-უბრალოდ,

ხოლო უფალი ცის კარავში ზის

არხეინად.

1984

დღე ცეცხლის ხარებს
მზის გუთანზე
ისევ შეუბამს
და ცის ვეება მინდორს გადახნავს.
და მოვა ღამე,
გლექსკაცივით, მოხუცი მთვარე,
ვარსკვლავთა მარცვალს
დაუწყებს თესვას,
მერე დიღამდე
ოქროს თავთუხს გააქვს
შრიალი.

1973

ღღეპი

მიმზერენ ჩუმად და დაჟინებით.

თვალებში უდგათ

სისარული –

მზეებზე დიდი.

და ყურს უგდებენ –

ყელმოდერილ სიტყვებს თუ ბგერებს.

მიმახსოვრებენ...

და მიდიან –

ღღეპი მშვიდად,

რომ გამიხსენონ ასი წლის მერე.

1962

ქართლში

შეხედეთ ქედებს! –
ტანაშოლტილ ქართლის
ქალწულებს,
მთებსაც შეხედეთ –
თეთრწოხიან ვაჟკაც ქართველებს,
რომლებიც სვამენ მოხანჩქერე –
სამსრეთულ ჰავას.
ღმერთმა მე მომცა ეს სამოთხე და
შევიფერე.
და მიწა,
ახლა, სადაც მე ვდგავარ,
ჩემთვის ეს არის ევერესტი
და ეიფელი.

1959

მშვიდობა შენდა,
დიდ არს ქვეყნად სუფევა შენი,
შენი თეთრი ძმა –

ღრუბელი კი დღეს შავად მოდის.
შენ ცისიერი ცისკენ იურვი,
მხოლოდ სიფიცხე,

მხოლოდ სევდა ადამის მოდგმის,
სხვა დანარჩენი, ზღვაო, შენში არის
ღვთიური.

1966

ტალღების ყევა
და ზვირთების
ისმის ბლავილი...
მთვარის სვეტისგან გამოკვეთილი
ცა
სმაურისგან დედამიწას ვეღარ
იფარავს.
ო, ქარიშხალო! –
მწყემსო კეთილო,
სად ერეკები ზღვას და
ზღვის ფარას?!

1965

მყინვარწვერი რომ ხელთუპყრიათ,
ვითა სანთელი
და ლოცულობენ მუხლმოყრილები,
ეს მთები არა,

ჩვენი დიდი წინაპრებია.
და, სულო ჩემო,
ნუ გაოცდები,
რომ წინაპართა ცრემლებია – ზღვები
მღელვარე
და ვარსკვლავები არის ლოცვები.

1970

წარსულში უცებ წინაპარმა
ხმალი იშიშვლა,
ასე მგონია, როცა იელვებს,
ზღვაში თვალს ახელს სასწაული
და ფანტაზია.
ქუხილი, არა,
აიეტი და ფარტაზია,
ისევ ებრძვიან პონტოს პირას
ბიზანტიელებს.

1972

ჩემს სიყვარულს იჭიკჭიკებენ

გადაშლის უამი

სიკვდილ-სიცოცხლის

სქელ ვდაში ჩასმულ

ვეება წიგნს –

ჩვენი ცხოვრების

და ასო “დ”-ზე ჩაკეცს “აღფავიტს”.

თავს წაუქცევენ ღვინოს ჭიქები,

მერე ჩიტები დასხდებიან

ლოდზე –

საფლავის

და ყოველ დილით,

ჩემს სიყვარულს იჭიკჭიკებენ.

1971

კისრისტეხით ჩამორბოდა მთიდან
ბილიკი,
წვიმდა,

წვეთავდა მზე და სიმწვანე –
ვაჟას ღვიიდან,
ვაჟას ღეკიდან.

არაგვი იწვა მთის აკვანში, როგორც
ენება.

და ცისარტყელა ცად ეკიდა
შვიდფრად გადაჭრილ ვენებით.

1984

ზღვა ხელში როგორ შემომეცრიცა,
ქარის ხმა გულში
როგორ მესობა,
როგორ ჭრიალებს მზეშებმული
აღსავლის
კარი.

ამღვრეულია ცა, როგორც მტკვარი.
შუალამისას ქარიშხალმა
ჩაძირა მთვარე,
დეღვამ ნაპირზე გამორიყა გამთენიისას.

1986

ბებრის ციხე

აწმეოს და წარსულს დაბჯენია,
როგორც ყავარჯნებს,
დაღამებია თვალები

ორბის

და ბრმა თვალებით გზას
გაჰყურებს...

თუმც არვის ელის.

გამხმარი სურო მის მკერდზე
მოგავს

ნაწერს ძველთაძველს –

გაკრული ხელით.

1965

ნაციხარი

ცა იღრუბლება ჩემი წუხილით,
ვზივარ ცივ ქვაზე
და არავის არ ველოდები,
არც მეციხოვნეს, აღარც ლაშქარს,
და არც კვით-ხუროს.
მე ახლა მხოლოდ
მომხდურისგან

ნატყორცნ ლოდებით...
ქართლის ავბედით წარსულს
ვკითხულობ.

1968

პოეტის ეპიტაფია

უფალმა ღმერთმა –
მიწის ბელტისგან –
გააკეთა სიცოცხლე ჩემი
და სიმღერები ჩამბერა სულად
და მიმატოვა.
მოვარდა უამი
ძუ ვეფხვიით –
მშიერ-მწყურვალნი
და წაიხემსა
დღეები ჩემი.
მაშინ უფალი
განრისხდა
და იმავ ბელტისგან
გააკეთა –
სიკვდილი ჩემი.

1968

თავდაზვიადება

დღე ერთია და...

ათჯერ მეწვევა

ჩემი ერთგული თავდავიწყება,

მაშინ დღევის გზით გარბის სიმშვიდე

და სული,

როგორც სვეტი –

ცხოველი,

რწმენის ნათელზე გასაკრავად ელის

იდეალს.

და არვინ უწყის,

რომ დღე ყოველი

ჩემთვის...

ო,

ჩემთვის ბეწვის ხიდია!

1989

კვირა ღღე

ჩემს ბიჭებს – არა,
ჩემს ბავშვობას
ვეთამაშები,
ღიმილი ჩემი,
შვილებისთვის იარაღია, –
მარდად ხმარობენ.
აჰა, ლუდი,
მდოგვი,
სარდერი,
ვზივარ მეფურად,
მზე მიკოცნის თვალებს
ნაღვლიანს,
ვარ უზრუნველი და უდარდელი...

1984

ბედაურის თავის ქალა

ოქროს ფაფარში ჩაფრენილი
წუთისოფელი,
მტვრიან ხმაურში
აღმა-დაღმა დააჭენებდა.
და აი, ახლა
(ეჰ, რამდენი წელი გავიდა,
დაუკრეჭია კბილი,
მწყრალს თუ ბედით
კმაყოფილს),
სარზე ჩამოცმულ ბედაურის
თავის ქალიდან –
ცივი ჭიხვინი ისმის
არყოფნის.

1960

მე დავიბადე

მზის შესაყრელად მიდიოდა გუნდი
მთიებთა,
ცის და სინათლის ჩუმი დაღადით.
იდგა სიცოცხლე და სიხარული.
მთვარის ჩქერალში
სივრცეები ხელ-პირს
იბანდნენ,
როს გამთენიის ვარსკვლავების ატყდა
ულარუნი,
მე დავიბადე!

1956

შეგონება

ეუსხედვართ წუთისოფლის სამსჯავროს,
სად უმაღლესი –

დროა მსაჯული,

ცრემლი და ოხვრა,

არრა არის

რა მოსაწონი,

რომ ერთი სიტყვით

კაცმა ინატროს.

ავაგიზგიზოთ სიკეთის და

რწმენის კოცონი,

რომ ბინდისფერი,

ცრუ სოფელი გაგაჩირადნოთ.

1964

სელეკიდეო

იხილეს სისხლის დღესასწაული
და დედამიწას
ომით ტვინი გამოულაყეს,
მაგრამ,
აღიგვნენ...
ვერ უშველათ ცეცხლმა,
ომებმა,
და გამარჯვების აღტაცება...
ნგრევა...
დიდება,
ვით ამაოთა
ამაოება,
მუნვე წარიდეს
სელეკიდემა.

1962

ნათელს გალობენ

ჩემი სიცოცხლის ტოტებზე სხედან
და სიხარულს და ნათელს
გალობენ

ისინი,

ვინც მე ეს ცხოვრება გამილამაზა:

ჩემი ზურაბი –

ფერი ფოცხვერის,

და ჩემი დაჩი –

შავი ავაზა.

1978

საწუთროს გზაზე საუკუნენი,
შენს სულს უღმერთოდ სვამდნენ,
ზვაობდნენ,
ცრემლი და ოხვრა,
ქრისტე და ჯვარცმა,
შენ აღარც ერთი არ დაგკლებია...
და აი, ახლა,
რომ იფიქროს ქართველმა კაცმა,
ამაზე ფიქრიც დამორგუნველი
და ამკლებია.

1975

სიმატოვე

ვზივარ ზღვისკარად –
ბრწყინავს ღამის
ვეება ჭერი
და მთვარის მიღმა,
მირიადი წელი მიშხუის...
ტალღები ნაპირს
სიმყუდროვის სამოსს
აცმევენ.
არავინ არ ჩანს,
იყოს ლეკი,
თუნდ იყოს დიღღვი,
ეს სულ ერთია...
მხოლოდ ახლა ხმის გამცემი
მე წამლად მიდირს.

1989

საქართველოს ისტორია

ათასწლეულთა ოკეანიდან

ამოვიყვანე და...

ისტორია

ხელში მიჭირავს კვლავ

ლაყუჩებით,

მოწვეთავს ცრემლი...

წინაპართა

ცრემლის აბს ველაპავ,

მოურჩენელი ტკივილების გასაყუჩებლად.

1983

იმედი

მე,

მიწის ძე ვარ ანტეოსივით,
სხვები კი უფრო ზეცას ელტვიან...
და ჩემი სული, მზით შემოსილი,
დედამიწაზე ვერ დაეტია.
გაივლის უამი...

დიდი ხნის მერე,
ნათელი მოვა
ღვთის ნაბოძები
და... საუკუნის ჩრდილში დაკარგულს –
ჩუმად მომძებნის.

1965

ვიდექ გემბანზე და ვუყურებდი:
ერთურთს ახრჩობდა ზღვა და
ზღვაური,
ცეცხლის მახვილით
კვლავ ებრძოდა ღრუბელს
ღრუბელი.

და ვიღაც ქალი
სიყვარულით მკერდაწეული,
მიაჭენებდა ზღვისნაპირას
ულაყს უბელოს,
ვით ამორძალი,
წარსულიდან გამოქცეული.

1959

დაბადებიდან სიცოცხლე გვტკივა
და დაბერილი გვაქვს
ლაყუჩები,
ვმღერთ და ვტირით...
ვტირით და ვმღერთ...
რამე თუ მიწვივ,
ტკივილების
გასაყუჩებლად
გველის არყოფნის ქარი და მტვერი.

1990

ჩემი სული

ბოლო მოვლო მომავალი დღეების

ლოდინს,

შედედდა ჟამი –

გახუნებულ დუმილის ზღურბლთან –

შეუცნობელი და ფერშეცვლილი,

არ უშინდება ქუხილში მდგარ

ღრუბლების

სისქეს.

და... ჩემი სული –

უქრობ ცეცხლივით,

ჩემი მამულის შუაკერადან მიიწევს

ცისკენ.

1962

ბარდუვალობა

ღამის ბილიკით მოეშურება,
გვინდა,
არ გვინდა,
მაინც გვეწვევა –
დღის ნასახლარზე
გაუვალი ღამის მკმეველი,
დამორგუნველი და
დამარბეველი,
ჩვენი სიცოცხლის დაცამლეწველი.

1972

ამაღლება

ამაღლდი, სულო!

სხეულიდან ამოიწიე!

(გებლაუჭება მიწიერი არამიწიერს)

და ღვთის საუფლო,

უსამანო ღაუგარდს გახედე!

ეს სულ ერთია,

სივრცეები გერთვის

თუ ერთვი.

და ამით უფალს თუ შესცოდე,

ამ “სითავხედეს”,

მაღალია და...

შეგინდობს ღმერთი.

1965

შენს დროშისფერს,
შენს სიმაღლეს,
ვითარც ვახტანგ,
ვითარც ცოტნე,
შეეწირა სხვა ათასი.
ქართლის ცაზე რომ ჰკიდია,
მზე კი არა!
თავი გახლავთ პაატასი.

1978

ჩამოდის ღამე

მიმწუხრის ბაღში ფოთოლ-ფოთოლ
ჩამოდის ღამე,

ისმის შრიალი

გაზაფხულის

ფერადი კაბის,

სიმწვანეს იცვამს ჩემი მამული.

მნათობთა ცეცხლზე (შუქით სავსე)

ღუღს მთვარის ქვაბი,

ოდნავ წახრილი

და შეკვამლული.

1956

დაუკითხავად, როგორც მოყვასი,
კარზე მოადგა
შემოდგომა
ტყვიავს და შინდისს
და დიონისე –
ღვინის ღმერთი
ფეხდაფეხ მოჰყვა.
კასპს
სამოსს იცვლის
წაბლი და შინდი,
გორში
ვარდისფრად შეიღებეს ვაშლებმა
ლოყა.

1967

ცისარტყელას ავგაროზი

როს დაეჯახა ღრუბელი ღრუბელს,
მეხმა

ელვის მათრახით ცა
გაროზგა.

და... ღმერთს ვარდისფერი ცისარტყელა,
ყელზე კვლავ ჰკიდია
ავგაროზად.

1963

პაპა მეტყოდა ვარსკვლავთმრიცხველი:

- ცაში მნათობი ვთვალე...

ვთვალე...

ველარ დავთვალე

და აჰა, ასი მიიწურა

ზაფხულ-ზამთარი.

ღამე კი,

ღამე მოვერცხლილი მთვარის

სათვალით

ვარსკვლავთა წიგნებს კითხულობს და...

ველარ ამთავრებს.

1981

ზის და მკარნახობს

ჩემში უფალი ზის და მკარნახობს
ცხოვრების წიგნს და...

როს შეეშლება,

მამაზეციერს მინდა ვუყვირო:
კმარა!

შეჩერდი!

პოეზიის ამ სიუხვეში,

ჩემი ლექსები არის ჩემებრ

მთლად გულუბრყვილო,

ჩემებრ დიდგულა,

ჩემებრ ფიცხი,

ჩემებრ უხეში.

1969

ჩემი ხეთი და ჩემი მიდია

ღამე ფიქრმა დამარბია –

ქართლის მთისა

თუ ბარისა,

მესმის დრტვინვა...

და ბიბლია

მიხმობს ხმებით თუბალისა.

ვარ მემკვიდრე, ნაშიერი –

მოსოხების...

და ხეთების –

ცის მწყურვალი, მზის მშიერი

შოორ – წარსულში ვეხეტები.

რა ღამაში მზე ბარჩხალებს,

ო, რა კარგი ამინდია.

თავის თვისტომს გულში მიკრავს,

ჩემი ხეთი და მიდია.

1956

სიბერე

ფიქრის და დაფნის –
გვირგვინს ვუწნავდი,
ოცნების კიბით ცამდი ამყავდა
და სიყვარული,
როს უღირსმა,
ვერ შევიფერე,
მაშინ კი გულში
აპრილივით –
დარდი აყვავდა
და გამოჟონა თმებში სიბერემ.

1991

ბაღაფრენა

ჩრდილო-სამხრეთისაკენ მიაქვთ ზაფხული,
უხმობთ სიშორე,

გადარჩენის მიაქვთ ოცნება

(აღარ ქვითინებს ყანა მწყერივით).

ფრთებზე იხვევენ თოკებივით მანძილს

ფრთოსნები,

დაცლილ ბუდეებს ჩამოჰყურებს ცა –
მოწყენილი.

1989

სიკვდილ-სიცოცხლის
მიწეივ მფლობელმა,
მსრბოლავ უამს ავხსენ რიდე,
ავშარა
და უღმერთობის ზეცას შევკვივი.
თვალცრემლიანი მიუყვები მტვრიან
გზა – შარას,
ამ წუთისოფლის
ცოდო – ბრალით –
ქედდადრეკილი.

1987

ნარიყალასთან

კრწანისის ველზე –
თავდახრილი დგას დამარცხება.
მტკვრის ტალღებში კი,
არაგველთა –
ისმის ყიჟინა...
ნარიყალასთან,
ველური ხმით,
მწყემსმა –
თათარმა,
ქართლის წარსული,
აგერ,
ახლა,
კვლავ შემიშინა.

1971

ხსოვნის ეკრანო

ხსოვნის გაღეულ ეკრანზე მოჩანს:

სოფლის ტალახი,

მარჩენალი ჩელა

და ლომა.

კოფოზე დროშად აღმართული ასკილის
სახრე.

მოსუცი მამა,

თუთარჩელა,

ღამე, ურმული

და ურმის კვნესა,

ტყე

მინდორი,

ცის თეთრი სახე –

ღრუბლებით ოდნავ შეთალხული

და გამურული.

1968

მთაწი

შიმშილს და ზამთარს ყმუიან მგლები –
შუაღამისას გადაჩეხეს
უფსკრულში მთვარე
და ფაშატვიით ძვლიანად დახრეს.
და... თვლემენ მთები ნაომარნი
და ნაავდრალნი,
თვლემენ მწვემსებიც
და კარავში შიში კელავ ლიზღობს.
სძინავს კერიას,
მაგრამ დადარი –
ნაცარში ფრთხილად გახვეულა და ისევ
ფხიზლობს.

1964

წარსულის ქარი

თმაგაბურბენილი, შავი და ცივი –
ღამე – მასხენებს კოლხეთის წარსულს.
გამკრთალი ელვა –
შეცხადებას მეგრელი დედის,
რომელსაც უცებ
მოსტაცეს შვილი,
გადამთიელმა ყურსალარებმა.
და მოდის ქარი სიშორის ტოტით
და მარტო ვრჩები დელვასთან და
წარსულის ქართან:

კივილი...

მოთქმა...

შეცხადება...

სისხლი და ცრემლი...

სხვა არაფერი... არაფერი...

სიბნელის გარდა.

1971

უთუოდ მოვლენ

პატარა ბიჭმა
ჩიტს სიკვდილი სტყორცნა შურდულით,
მოგონებები დაედევნენ
დამფრთხალ ბელურებს...
მაგრამ მთიდან როს ჩამოვა თოვლი,
გამოყვებიან
მის ნაფხურებს
ჩემი ბავშვობის დღეები და...
უთუოდ მოვლენ!

1970

ცა მშობლიური

ცას როს შევხედავ,
გაიღვიძებს ჩემში
უფალი,
და სიხარული მდის ალაზნებად,
მზე –
მშობლიური ისე მათობს,
როგორც მათობდა.
ღამის უღრანში,
ვითარც ადრე,
მიიზღაზნება
ქედებზე სანთლებ დანთებული –
ჯოგი მნათობთა.

1970

ღელას

ცას მნათობები ისევ კორტნიან
და ცივ სიშორის ტოტებს
არხევენ.

არყოფნის ფიქრი
ჩემს იმედებს
როცა შებინდავს,

მაშინ,
მე მესმის ცრემლნარევი
შენი ძახილი –

მარადიული მღუმარებიდან.

1983

შენი სიცოცხლის სანაპიროზე
არდაბერების ჰყვავის
სოსნები,
ზღვა და ღელვაა მარადისი შენი
მხლებელი.
თუმცა წახდა უამი...
მაგრამ მაინც
პატიოსნება –
შენს სულში კვლავ დევს
ხელუხლებელი.

1987

არ გაგახსენებ

წუხდა დაჭრილი სიყვარული –
შავი ავაზა,
შხამსა და ღვარცოფს ანთხევდა შური.
ცნობისწადილი
ცხვირით ჰგავდა
თვით ბურატინოს.
რაც იყო,
იყო...
მე არაფერს არ გაგახსენებ,
ნაიარევი სული უცვებ
რომ არ გატკინო.

1988

მკათათმე

ქვითქვითებს ყანა
და ლაუვარდში
ღამობს აფრენას,
იცინის ტარო,
ხაშარ-ულვაშ გადაგრეხილი.
მწვანე სიწყნარე სუფევს დაფნების.
და ალბათ მალე,
მთვარის ნამგაღს
დილა, გლეხივით,
მზის უზარმაზარ
ქვაზე აღესაგს.

1964

მაფშალია

სიშორითა და სიმყუდროვით
გადახურული
განათებულა მთვარის დარბაზი,
ირგვლივ სიცოცხლის
ჩაუმქრალი
სხივი ანთია.
ღამის ტოტზე ზის მაფშალია
და ცის ნარმაზე
სიმღერის ძაფით
ქარგავს
განთიადს.

1954

ჰემინგუეი

დღესასწაულობს აფრიკის ფერი
და ჯუნგლებიდან
იღრინება

შავი ღირსება,
ერნესტ! –

სიცოცხლე და სიმართლე
რომ დამაჯეროს.

მთვარიან ღამით

მსხვერპლს დარდობენ
ბნელი სფინქსები,

სივრცეს გასცქერის მოწყენილი
კილიმანჯარო.

1979

ცის სამრეკლოდან
ვარსკვლავები რეკენ და
რეკენ –
სინათლის ზარებს,
კიდით კიდე.
ღამე –
ვეება საშანდღეა,
მთვარე კი – მნათე.
უძილო ზღვა
თავს ნაპირთან მიდებს
და წამით ჩათვლემს.

1978

ცივია ახლა ეს მოგონება,
უფრო ცივია სინანულის
გზა უპირქუბო
და ეს წუხილი შენ მომანიჭე.
გახსოვს?
როდესაც უნდა შეეღო
შენი კეთილი გულის კარიბჭე,
და სწორედ მაშინ,
სიყვარულს რომ ფეხი დაუსხლტა.

1989

ყინვისში

დაგნათის სახე თამარის,
გვიფარავს ფრთა
ანგელოზის,
მიტომაც გამოვამტვრიეთ
რვა საუკუნის
კედელი.

– გვხრავს უამი რკინის მკვნეტელი
და ჩვენ სიცოცხლეს დავეძებთ:
წუხს ანტონ გლონისთავისძე
და ზაზა ფანასკერტელი.

1999

ბასილი საბაწმინდელი

ცა ჩამოტირის ღამის ტრამალებს,
საკურთხეველი

უცოდველთა ცოდვამ
დაღალა.

აღარ ხმიანობს

ჩემი ჩანგი,

ჩემი ჩადანა,

როს დედამიწას სიხარულად

ცამდი ავწევდით.

ცოდვა განიხვნე, ბჭეო

სულისავ,

აჰა,

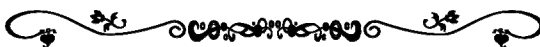
მოსულა უამი განწმენდის!

1979

ჩემი ფიქრების თავშესაფარი
მეხმა გაბზარა –
გამჭვირვალე
ცის თეთრი მინა.
ოცნების აფრას შორ წარსულში მე მაინც
გავშლი,
რადგან ბავშვობის დღეებს
ჩემში, ო, ისევ სძინავთ,
როგორც მომავალ გრიგალებს – ზღვაში.

1991

ჩვენ და ფართოსნები

როდესაც მოვა შემოდგომა
მზის ყვითელ ეტლით
და ფოთლების ეკვნის წკრიალით,
და როდესაც,
უამი აგვიქმევეს,
მაშინ ისინი მიფრინავენ
“თბილი ქვეყნისკენ”,
ჩვენც მივდივართ და...
გველოდება
ქვეყანა ცივი.

1983

წუხელ სიზმარში მე ვნახე დედა

ისევ ბიბინებს ხსოვნის ბაღახი.

ჯერ დავიწყებას დერიც აღარ

წაუწყვეტია, –

გადმოიარა და არყოფნის

ზღვა გადალახა.

და ჩამაშტერდა თავხედურად თვალებში

ელდა.

წუხელ სიზმარში მე ვნახე დედა.

მორჩა...

გათავდა...

აწი სიზმრებს უნდა ვუცადო.

1984

კველი ბრავიშრა

დამით ღმერთები წაეკიდნენ
ერთიმეორეს
და დაცალეწეს ცის დარბაზები,
რწმენა კი დუმდა,
არც წუხილი...
არც სამღურავი...
და აი, ახლა, კვლავ ყვავილობს
თვალში მორწმუნის
მიწა –
მშიშარა ანგელოზთა ცრემლში
მცურავი,
და –
ურჩთ ღმერთების სისხლით
მორწყული.

1981

თებერვალი

თოვლის ფანტელების
ციური გალობით,
მოვიდა თებერვალი...
და სწორედ, დროც არი.
ჩვენ ვზივართ ბუხართან,
გუგუნებს რონსარი,
კლოდ მონე,
ფრანსუა,
დუტე და ნერვალი.

1964

შენი სინათლის დგება უკუნი
და სიახლოვეს
კივის სიშორე.

მხრებზე გაყრია ვარსკვლავების ღამე –
ქვიშორი
და ცისქვეშეთში სილამაზეს სწუხარ
ნინველი.

ასე ჭკვიანი,
ასე კარგი,
და საკვირველი,
არსად არ იყავ,
ეს მე თვითონ გამოგიგონე.

1969

მზემ ჩაიმუხლა...

ნებტუნით დეღვას ვიუნჯებ,
ზღვის იაღაღზე ქარიშხალი ვერძებს
მოდენის,
რომლებმაც შორი გზები
გათელეს
და მიუვალი ციხეები ლეწეს რიფების.
ბოლოს ჩვენსავით,
მათი მძღაური ხმათა
ნათელი
მარადისობის სიხუმეში ჩაიკრიფება.

1970

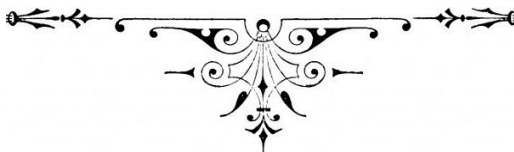
იმ ოქრო ხანის –
მეთორმეტის –
მოიქცა უამი,
გამიდიადდი,
ზვის სარკეში ველარ ეტევი.
სითბო,
სინათლე,
სიხარული
მიგაქვს გულებთან.
ადრე სხვა იყო,
ზღვისპირ იდექ
რკინისმკვნეტელი
მარტოდმარტო და...
ირველივ მტერი გიძუბუბურებდა...
ჩემო მამულო!

1969

ბედნიერება

რამეთუ იგი, დღეს ამომზევდა –
ჩემი ფიქრიდან
და მეფერება
და სიხარულის, დაფნისფერი უჭირავს
ტოტი,
და ნათლად ვხედავ:
ბედნიერება –
დამაბრმავებელ სინათლით და
წუხილით მოდის...

1968

არ ვხედავ,
მაგრამ ჩემი სიყრმე ვიცი
თან დამღევს.

არ ვისმენ,
მაგრამ
სიყვარულის გუგუნებს ოხვრა.

ვხედავ ტყუპისცალს –
ტირილს და სიცილს;

ვხედავ ფიქრიდან –
ჩემს სიბერეს

მთლად წელში მოხრილს,
რომელიც ძელქვის მაღალ ჯირკვზე –
ზის და კვლავ მიცდის.

2018

კავკასიონი

ქართული მთები სწუხან სიმაღლეს
და თვალი მაინც ცისკენ
უჭირავთ,
მაგრამ მიწასაც,
ვითარც მშობელს გრძნობენ
ისინი,
რადგან შოლტივით –
ბილიკები
გადაუჭირათ...
კავკასიონი გაწოლილა ბნელში
სფინქსივით
და ყინვის დამზრალ ტორებს ილოკავს.

1968

როგორც პრომეთეს სისხლის წვეთები –
მიწის ხსოვნიდან
ამოენთნენ

ყაყაჩოები,
და ზეაწვდილი წითელ ქოლგებით
მწვანე მინდვრები
გადაირბინეს...

ხოლო ზაფხული,
ენებააშლილ, შიშველ ქალივით
ზღვის ბნელ სიდრმეში შესულა და...
სხეულს იგრილებს.

1968

გთხოვ, მაპატიო

მეძახის დანტე
და ჯოჯოხეთი
და დაკარგული
კივის სამოთხე,
შენ სიზმარივით ფეხაკრეფით
ჩემთან მოხვედი
და მინდა, შენზე სიმღერებით
სული ამომხდეს.
გთხოვ, მაპატიო,
თუ რაიმე
ცოდვა დაგუშვი –
შენზე ფიქრებში,
შენს ღიმილში,
შენს სიყვარულში.

1967

მოდის... სულ ნელა მოდის...

ვისმენ შორეულ სიცილს,
შრიალებს მწუხრის ტოტი,
მგლური ნაბიჯით ვიცი, –
მოდის...

სულ ნელა მოდის...
მაგრამ სახე კი არ ჩანს,
ვიცი, ცვლს სადღაც იქნევს.
იქნებ ღამესთან დარჩა,
იქნებ გზას ვეღარ იგნებს.
იცვამს დარღსა და გლოვას,
მიმზერს...

ფიქრიდან ვუმზერ...
ერთ მშვენიერ დღეს მოვა, –
ხელებს დამიკრეფს
გულზე...

2017

დუმს ისტორიის ვრცელი მინდორი –
გადანისლული უთვალავი
ომის ექოთი.

დიდისნის მერე, მთვარეულივით,
მაღალ თარიღთა
თეთრ ჩონჩხებზე დავეხეტები,
და ნათლად ვხედავ:

მიდიელნი,

მუშენი,

ხეთები,

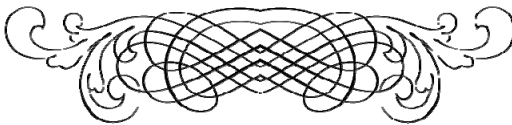
თავიანთ ღმერთებს ზვარაკს სწირავენ,
ცისთვის შეუდგამთ ლოცვები და
კვამლის სვეტები.

1965

მზე სიხუმეში როცა ჩავიდა,
და აღაღანდა ოქროდ ცის ყანა,
ო, სწორედ მაშინ,
ვით მძინარე ბავშვი აკვნიდან,
ზღვა ქარიშხალმა
წამს ნაპირზე
ამოიყვანა.

1955

ვარსკვლავთა სიკვდილი

ადამიანი რა არის?!

ის კი არადა კაშკაშა,

ცად ვარსკვლავები ჩნდებიან,

მილიონ წლობით ცოცხლობენ,

ბოლოს ისინიც –

კვდებიან!!!

1959

ცა-კოსმიური

რაც დრო გადის,
ვტოვებ მატისს,
მიროსა და
მოდელიანს.

რაც დრო გადის,
ზე-ავევარ –
პლუტონს იქით,
ბრაკს და კანდინსკს,
“ჩაკრულოს” და
“ოდელიას”.

1979

ღამბა

ხობისწყლის პირას წამოწოლი –
ძოკოს თუ ჯეკეს,
ღამბა ინახად,
(ვით სალკლდებზე კვერცხებს
არწივი),
ჩემს ტკბილ ბავშვობას და
სიემაწვილეს,
მე ვიცი გულში ჩუმად ინახავს!

1959

მთავრე-ზაკირი

შუალამისას აყრილან ღრუბლები,
და ელვის ხელებს შორს,
სადღაც იშვერენ...
მთვარე, თითქოს და ფაკირია*.
ცის აივანზე კი კვლავ
ტიტველ-შიშველი,
სხედან ვარსკვლავები და
სინათლეს ტირიან...

1960

* ფაკირი (არაბ.) – მოხეტიალე მუსლიმი ბერი.
დავრიში.

ვითარც მზეს დილა,
აღმოსავლეთით,
ჩემი დღეები გამარჯვების დროშებს
კიდებდნენ...
და მალღებოდნენ “ყვარლისა”
მთები საჩინოს.
წარსულის ფარდა მე გავწიე
კიდით-კიდემდე,
- ძველი კოლხეთის სიდიადე
გამოვაჩინე.

1973

**ე ბ რ ი ს ე ლ ი ს „ ფ ს ა ლ მ უ ნ ე ბ ი ს „
100 ტ ო მ ი**

ქართულ ენას მუდამ სდევდა
ხმა თვისი და ძალისხმევა
იერიქონის საყვირის!
არ არსებობს სხვა სიმპტომი*.
და არაა გასაკვირი –
ე ბ რ ი ს ე ლ ი ს „ ფ ს ა ლ მ უ ნ ე ბ ი ს „
– 100 ტ ო მ ი.

2006

* სიმპტომი (ბერძ.) – ნიშან-თვისება, დამთხვევა.

ირგვლივ მეუფობს ღამის წყვდიადი...
უცებ გამკრთალი ეღვის
ბილიკით
ზე-მივიწევი, როგორც ტიტანი,
რომ ჩემი ცოდვილ
დედამიწისთვის,
მზე და სინათლე ჩამოვიტანო!

1963

მადლი

დიდი ტანჯვა-წვალებებისთვის,
მადლს რომ სწირავ იობივით,
შენი აჯა უფალს ესმის.
სხვაა შენი ხვაშიადი!
შენი სიტყვა,
შენი ლექსი,
ღმერთთან ლოცვად ცაში ადის...

1981

ჩემი რემა

საუკუნებს გადათქერავენ,
მათ არშინიან ნაფლოქვარებს კი
ვარსკვლავების აუვა ალი.
მათგან ერთსაც ვერ მოიპარავენ,
რადგან ისინი ერთად ივლიან,
რადგანაც ყველა დაჭედლია –
ხალიბური –
(კოლხური) ნალით.

2018

სული პოეტის

შავი ზღვა არა,
ოკეანეა,
ატლანტიკის და ინდოეთის
- სული პოეტის,
დღე-ნიადაგ კი უფრო იზრდება.
და დაგრიგალობს ყველგან,
ყოველთვის,
სანამ პლანეტებს შეეხიზნება.

2018

უსამანო ცისქვეშეთში,
რაც შენ გიქუს –
გიორგინია,
იმდენი არ უყივლია:
მამალს –
ციხის ქონგურიანს,
ფარშევანგს –
მზის გვირგვინიანს.

2018

ისევ ქართული ენა

“კოლხურ ფსალმუნთა” –
ასტომეულს ველარ დაიტევს,
ქართული ენა – მცირეაო,
ამბობს – ავსული,
იმან არ იცის, რომ ის უფლის
ცეცხლის აღია,
ბაჯადლო ოქროს ვერტიკალია,
სინათლის სვეტად თოთხმეტი მთის
შუა ჩასმული.

2011

პირმოთნეთ და ფარისეველო,
თვით უფალიც არ ყვარობს!
(ვერვინ კურნავს ჭირს და
ვარამს).

ურიებმა გოლგოთაზე,
ქრისტე არა!
ჯვარს აცვეს მთელი სამყარო.

1966

ცა და დედამიწა

ცა –

დედამიწის ღურჯი სულია,
ცრემლია – ნამი.

მიწის მკერდზე კი რამდენ სამუმს
გადაუვლია...

და... ეცოდება ცას მიწა და
მზისა და მთვარის
თვალს არ აცილებს
არცერთი წამით.

2018

აპი

ლეგენდიდან თუ მითიდან –

ქარიშხალს ბლავის აპი*.

მთები კი ტანზე ნისლებს

ივლებენ...

ციცქნა ტალღები, ვით ყვინჩილები,

ექოჩრებიან ნაპირს.

1956

* აპი (ბერძ. ეგვიპტ.) – ღვთაებრივი ხარი.

შიში

ბნელში მთვარის ეშინიათ
და შიშს ყეფენ კვლავ
ძაღვლები.

ყური უგდე თ. დაუშვილს*:

– უნდა მოკვდე!

პოეტო შენს “ამაღლებას”,
შენი ყოფნა კვლავ დაუშლის.

1979

* თამარ დაუშვილი – პოეტი.

ცრუ რწმენა

სულ მიაჩნდა ეპოქის

თავი,

თანამედროვედ!

მაგრამ ეშმას მცდარი გზით,

მიჰყავდა ვით ღუშმანი,

ღვთისმოსავ ბერ თევდორეს.

1969

ღღის და ღამის ყავარჯნებით

ასეა ამა სოფლად:

მზის ვარდისფერი სათვალთ,

წუთები წამებს ამარჯნებენ...

არყოფნის მტვრიან გზაზე –

მიფორხილებს ყოფნა,

ღღისა და ღამის ყავარჯნებით.

2017

ეპილოგის მახიერ

მეკითხებიან, შავები რად ჩააცვი წიგნებს,
ან რატომ დაჰკრავთ ფერი ქაოსის?!
ანდა მზე ღამეს როდის შეუვლის?!
უფლისგან ნელ-ნელ სამყაროს შექმნას,
ვამსგავსე მე,
ეს 100-ტომეული!

2020

სარჩევი

შესავალი5

ზღვაო25

ქართველმა ქართველს უანდერძა.....26

გზა შორეული27

ტრიპტიქი28

ასეა ხვედრი29

ო, ღმერთო, როგორ გაგიტამამდი30

ოხრავს ეზო31

ისევ მოლოდინი32

ციცინათელა სინათლეს.....33

ხორგის სასაფლაო34

*** შავითმოსილი35

სინანული36

ეზმანება ალა-მაჰმად-ხან37

იქიდან38

ქართული მიწა39

გათხრებისას.....40

მოგონებას მივესათუთე41

ბარათაშვილი42

შენი სიშორე43

ფიქრიანი ღამე44

ღუმან სივრცენი45

მხოლოდ სამშობლო, სხვა არაფერი.....46

ის ციციქნა ტოტი	47
ზღვის შავი როიალი	48
რას იზამ, კარგო.....	49
ამოწვდილი ცეცხლის მახვილით.....	50
რისთვის და რატომ	51
მე სიყვარულის გორგალზე.....	52
ზღვისკარად	53
ვითარც ჩემი მოსაგონარი	54
მგალობელ ჩიტივით	55
გურიაში	56
ქართლის წარსული	57
*** წლებმა უდაბურ გზებზე.....	58
*** ზღვიდან თვალს	59
*** ცაში იშვა და... ..	60
*** ცის სიმყუდროვეს	61
მზე ამოვიდა.....	62
*** დღე	63
*** იმედი ჰყვავის და.....	64
მათ თქვენ გიტოვებთ	65
ასე მგონია	66
ყორანი	67
სამიზნე	68
*** აღმოსავლეთით	69
*** უხმო სერობა მეფობს	70
ღიღი პაემანი	71

მიტოვებული ეკლესია	72
არმაზი	73
სოფლის დილა	74
მამის სიკვდილი	75
ფიქრები	76
*** მნათობთა შუა-კერასთან	77
არმაზის სამარხები	78
დედაო – მიწავ	79
ია-იების ლურჯი ღილებით	80
მოვა, არ მოვა	81
ცხრამნათი	82
ცისიერი და მსასლოვარი	83
ან ასე რატომ ზანზარებს	84
შაშვის სიკვდილი	85
ორი არავგი	86
საუკუნენი	87
*** ქვეყნად	88
*** პირს შეიმშრალებს	89
მეტეხთან	90
*** ჩემმა გამჩენმა	91
*** ჩემს ქართულ სიტყვას	92
*** ცის დარბაზებში	93
შემოდგომა	94
წერამწერალი	95
*** ღალატი იცის ზღვის	96

საწყალი მამა	97
შატილი	98
*** ვითარცა ზღვაში	99
მნათობები	100
ხერთვისის ციხე	101
პრომეთეს სული	102
*** ქარი უეცრად ზღვას	103
ჩემი მხარე	104
*** სიცოცხლის ტოტზე	105
მამის გახსენება	106
უეცარი შეღამება	107
*** ძაღლების ყეფა ესხა	108
ვით აქილევსის ვეება ფარი	109
ირხევა ფიქრი	110
ყოველ საღამოს	111
გითვალთვალებენ	112
სანაპირო	113
განთიადი	114
რომ არ ჩათვლიმოს	115
ნათელი მოდის	116
მთვარის ბაირაღები	117
ქარი და ფოთლები	118
მშვიდი დღეები	119
*** თქვენს შესახვერად	120
*** კონიდრის ნოსზე	121

*** ფრთებგაწვართული	122
*** არავინ არ ჩანს	123
*** მარგალიტების ღამაზ.....	124
*** მომწყინდა ღამე... ..	125
*** ჩემმა პირველმა სიყვარულმა.....	126
მამულო	127
ელეგია	128
მწუხრის ღიტანია	129
უცხო ხომალდი	130
*** ზვირთებს ჩაკრულებს	131
წლები ძერწავენ	132
ჩემო ოდიშო	133
მხარი მეცვალა	134
მზე, ვით ფრინველი	135
გვასწავლის ბრძენი	136
ისმის გალობა	137
ქვები	138
*** ღამეები კვლავ ქრიან	139
გვირილა	140
ტერენტი გრანელი	141
*** ღამეების თეთრ ძვლებს	142
მანე და მონე	143
*** ზღვა ყალყზე იდგა	144
ყულევი	145
*** ცის პაპირუსზე	146

მოხუცის სიბრძნე	147
*** ზაფხულ და ზამთარ	148
*** აღმოსავლეთით	149
ნეტარ არიან მორწმუნენი	150
*** დღე ცეცხლის ხარებს	151
დღეები	152
ქართლში	153
*** მშვიდობა შენდა	154
*** ტალღების ყეფა	155
*** მყინვარწვერი რომ	156
*** წარსულში უცებ	157
ჩემს სიყვარულს იჭიკჭიკებენ	158
*** კისრისტეხით	159
*** ზღვა ხელში როგორ	160
ბებრის ციხე	161
ნაციხარი	162
პოეტის ეპიტაფია	163
თავდავიწყება.....	164
კვირა დღე	165
ბედაურის თავის ქალა	166
მე დავიბადე	167
შეგონება	168
სელეგკიდები	169
ნათელს გალობენ	170
*** საწუთროს გზაზე.....	171

სიმარტოვე	172
საქართველოს ისტორია	173
იმედი	174
*** ვიდექ გემბანზე და	175
*** დაბადებიდან სიცოცხლე	176
*** ჟამს შარბათივით	177
ჩემი სული	178
გარდუვალობა	179
ამაღლება	180
*** შენს დროშისფერს	181
ჩამოდის ღამე	182
*** დაუკითხავად,	183
ცისარტყელას ავგაროზი	184
*** პაპა მეტყოდა	185
ზის და მკარნახობს	186
ჩემი ხეთი და მიდია	187
სიბერე	188
გადაფრენა	189
*** სიკვდილ-სიცოცხლის	190
ნარიყალასთან	191
ხსოვნის ეკრანი	192
მთაში	193
წარსულის ქარი	194
უთუოდ მოვლენ	195
ცა მშობლიური	196

დედას	197
*** შენი სიცოცხლის	198
არ გაგახსენებ	199
მკათათვე	200
მაფშალია	201
ჰემინგუეი	202
*** ცის სამრეკლოდან	203
*** ცივია ახლა ეს მოგონება	204
ყინწვისში	205
ბასილი საბაწმინდელი	206
*** ჩემი ფიქრების	207
ჩვენ და ფრთოსნები	208
წუხელ სიზმარში მე ნახე დედა	209
ძველი გრავიურა	210
თებერვალი	211
*** შენი სინათლის დგება	212
*** მზემ ჩაიმუხლა... ..	213
*** იმ ოქრო ხანის	214
ბედნიერება	215
*** არ ვხედავ	216
კავკასიონი	217
*** როგორც პრომეთეს	218
გთხოვ, მაპატიო	219
მოდის... სულ ნელა მოდის... ..	220
*** ღუმს ისტორიის	221

*** მზე სიხუმეში როცა	222
ვარსკვლავთა სიკვდილი	223
ცა-კოსმიური	224
ღამბა	225
მთავრე-ფაკირი	226
*** ვითარც მზეს დილა	227
ეგრისელის “ფსალმუნების” 100 ტომი	228
*** ირგვლივ მეუფობს	229
მადლი	230
ჩემი რემა	231
სული პოეტის	232
*** უსამანო ცისქვეშეთში	233
ისევ ქართული ენა	234
*** პირმოთნეთ და	235
ცა და დედამიწა	236
აპი	237
შიში	238
ცრუ რწმენა	239
ღღის და ღამის ყავარჯნებით	240
ეპილოგის მაგიერ	241

2020.08.15

"საერთაშორისო მკვლევარების" 100-გვერდის
პროგრამის, საქართველოს მკვლევარების, საქართველო
საერთაშორისო მკვლევარების, საქართველოს მკვლევარების
საერთაშორისო მკვლევარების პროგრამის
"საერთაშორისო მკვლევარების"
საერთაშორისო მკვლევარების, 3-6 კლასის მკვლევარების
საერთაშორისო მკვლევარების, 2020 წლის სექტემბერში
საერთაშორისო მკვლევარების პროგრამის
3-6 კლასის მკვლევარების, 100-გვერდის
პროგრამის მკვლევარების პროგრამის
საერთაშორისო მკვლევარების.

საერთაშორისო მკვლევარების
2020.08.15

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 100

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 100

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ერეკლე საღლიანი

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი შუმვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– ლალი დოღბაია

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – ღაჩი დოღბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბოროვის ქ. №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com